

Riksdagens protokoll

1989/90:64

Protokoll
1989/90:64

Fredagen den 9 februari

Kl. 9.00–11.14

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Mona Sahlin* (s) avsagt sig uppdraget som suppleant i valprovsningsnämnden.

Kammaren biföll denna framställning.

*Debatt om motions-
tid vid hänvisning
av proposition
1989/90:94 till ut-
skott*

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1989/90:83 till skatteutskottet

3 § Debatt om motionstid vid hänvisning av proposition 1989/90:94 till utskott

Föredrogs proposition 1989/90:94 Tillfälligt förbud mot höjning av vinstutdelning i vissa aktiebolag.

Beträffande denna proposition hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till fem dagar.

Anf. 1 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Även om vi moderater på intet sätt sympatiserar med de tankar som förs fram i propositionen om lönereglering kan vi förstå att de som lägger fram detta förslag har ett behov av att få igenom det snabbt – det finns sådana motiv. Därför kommer vi inte att invända mot denna förkortning av motionstiden, som är förslaget andra punkt. Däremot kan vi från sakliga utgångspunkter inte se något som helst skäl till att förkorta motionstiden i vad gäller utdelningsstopp.

När vi så småningom i går fick tillgång till propositionen och läste den, fann vi att där föreslås utdelningsstopp för 1990 och 1991, oavsett när eventuella beslut om utdelningar fattas. Sådana beslut fattas ju i börsnoterade företag och i OTC-företag av bolagsstämmorna, och dessa hålls med början

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

*Debatt om motions-
tid vid hänvisning av
proposition
1989/90:94 till ut-
skott*

kanske i slutet av mars. Sedan tar det ytterligare någon tid innan några utdelningsbeslut expedieras.

Vi moderater finner att det inte finns något som helst sakligt motiv för att företa en förkortning av motionstiden till fem dagar.

Under eftermiddagen i går anmälde vi detta till kammarkansliet och förutsatte att det på sedvanligt sätt skulle bli föremål för överläggningar. När det gäller förkortningar av motionstiden har man ju eftersträvat samförstånd mellan riksdagens partier. Efterstom vi var beredda att arbeta över helgen med vår motion om lönereglering, ansåg vi att vi kunde utsträcka motionstiden när det gäller utdelningsstopp utöver vad regeringen föreslagit. Vi var beredda att inte kräva full motionstid, utan att sätta den så att beslut kunde fattas eventuellt före riksdagsupphållet i februari-mars eller i anslutning till finansdebatten i början av mars. Detta hade varit fullt tillräckligt.

Vi fick inte några som helst reaktioner på vår begäran om en sådan ändring av regeringens förslag beträffande motionstid, trots att vi väntade till sent på kvällen. Vi har inte heller fått någon reaktion i dag, fastän vi sökt kontakt. Detta är en vittnesbörd om den ringaktning för fastställda spelregler för riksdagsarbetet som har brett ut sig.

I och för sig skulle vi kunna driva den här saken till sin spets genom att begära votering, men det avstår jag ifrån. Jag nöjer mig med att på detta sätt registrera vår protest mot förfaringsättet.

Anf. 2 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Beträffande hanteringen av förslaget om det s.k. krispaketet kritiserade jag redan i går under mitt anförande handläggningen, och då särskilt den korta tid som vi har till vårt förfogande. Under eftermiddagen i går stod det klart att detta paket bestod av ett stort antal propositioner, några med fyra dagars motionstid, någon med fem dagars, några med icke förkortad motionstid och några propositioner vilkas öde vi ännu inte känner till någonting om.

I går hade vi en debatt om ett förslag som vi inte visste någonting om. I dag för vi en formdebatt om fem eller sex förslag, av vilka vi endast har tagit del av tre. Jag tycker att det finns skäl att kritisera detta.

Vi borde ha haft mer tid på oss, i synnerhet när det gäller den proposition som Lars Tobisson berörde. Den skulle man gott ha hunnit hantera på sedvanligt sätt.

Jag instämmer med Lars Tobisson, och inte heller jag har för avsikt att begära rösträkning.

Anf. 3 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! När det gäller propositionen om lönestopp är jag glad över att det nu tycks finnas en bred enighet om att fyra dagars motionstid kan vara en lämplig avvägning mellan å ena sidan önskemålet om en snabb behandling och å andra sidan önskemålet om tillräckligt med tid för beredning.

Vi diskuterar nu förslaget om aktieutdelningsstopp där det föreslås en motionstid på fem dagar. Med tanke på det som Lars Tobisson sade om hantlingsordning och dåliga kontakter vill jag nämna att vi hade en överläggning i går kl. 13.00 där partierna var företrädde. Då fanns det stöd för att fyra

dagars motionstid var lämpligt när det gäller lönestoppspropositionen. Vi diskuterade också aktieutdelningsstoppet, och då var det ingen som framförde några synpunkter på huruvida det var tillräckligt med fem dagar.

Jag kan förstå att de närvarande inte hade några invändningar, eftersom det rör sig om en enkel lagutformning. 1984 behandlades ett liknande lagförslag, och detta förslag är utarbetat efter samma mönster.

Det finns ett tydligt samband mellan lönestoppet och stoppet för aktieutdelningar. Inför man ett lönestopp, är det också rimligt och rättvist att det blir ett stopp för aktieägarnas utdelningar. Det är önskvärt att man försöker att behandla dessa två frågor i nära anslutning till varandra, eftersom det föreligger ett sådant samband. Inom parentes kan noteras att under de senaste två åren har aktieutdelningarna höjts med i genomsnitt 20 % per år, men det har varit en mycket stor spridning på dessa höjningar.

I samband med skatteomläggningen kan man förvänta sig att det i vissa företag blir ett tryck på en mycket kraftig höjning av aktieutdelningarna. Om detta skulle dra ut på tiden går det inte att helt bortse ifrån att en del företag kan frestas att anordna extra bolagsstämmor för att undgå effekten av denna bestämmelse.

Personligen anser jag att fem dagar kan vara en rimlig tid för motionerandet när det gäller den här frågan.

Anf. 4 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på någon debatt om värdet av detta förslag, det är inte det diskussionen nu gäller. Låt mig bara säga att om något företag skulle komma på idén att påskynda processen för att besluta om en höjd utdelning så tar ändå lagen, såsom den är föreslagen, över. Följden blir att man får betala in lika mycket som höjningen i extraskatt till statskassan. Jag tror inte att det är särskilt attraktivt.

Det gäller nu formfrågan. Jan Bergqvist sade att det var en överläggning kl. 13.00 i går. Då hade vi emellertid ännu inte sett propositionen. Vi hade ännu inte kunnat läsa och studera den. När vi hade gjort det under eftermiddagen, ringde vi omedelbart till talmannen och sade att vi inte tycker att det är rimligt med den begärda förkortningen av motionstiden vad beträffar förslaget om utdelningsstopp. Detta behandlades sedan på moderata förtroenderådet, och vi beslöt att framföra detta formellt med en begäran om att man skall ompröva förslaget. Vi hade kontakter under eftermiddagen, och vi har sökt kontakt nu också på morgonen. Vi har inte fått besked.

Jag tycker att detta är konstigt. Talet om att frågorna skall samordnas stämmer inte. Varför skall man då välja olika motionstider för dessa förslag? Det är fyra dagar i det ena fallet och fem i det andra. Med den tilltänkta gången för behandling av löneregleringen är det uppenbart att den frågan kommer upp här i kammaren tidigare än vad förslaget om utdelningsstoppet kommer att göra. Det är bara ett svepskäl. Det är en ovilja och ett tilltagande bruk att sätta sig över de spelregler som vi normalt använder oss av i riks-dagsarbetet.

Anf. 5 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag är litet förvånad över Lars Tobissons historieskrivning. Den proposition som vi nu talar om fanns nämligen tillgänglig vid den över-

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

*Debatt om motions-
tid vid hänvisning av
proposition
1989/90:94 till ut-
skott*

läggning som vi hade kl. 13.00. Propositionen är mycket kortfattad, och man kan mycket snabbt sätta sig in i vad den innebär. Den innebär samma saker som riksdagen beslutade om 1984, därutöver är det inga märkvärdigheter. Propositionen fanns med i bilden, och det var ingen som då ansåg att det var särskilt anmärkningsvärt att man skulle ha fem dagars motionstid.

Vi vet ännu inte riktigt hur utskottsbehandlingen kommer att gå till och hur lång tid den kommer att ta i de olika fallen. Det kan hända att dessa ärenden kommer upp till avgörande samma dag, och det kan hända att de kommer upp under samma vecka. Det beror litet grand på hur utskotten arbetar och vad som kommer fram i den behandlingen.

Avslutningsvis vill jag säga att jag har i varje fall inte fått någon information om att Lars Tobisson har sökt kontakt med mig. Jag vill dock allmänt uttala en vilja att i den mån Lars Tobisson vill mig något ställer jag upp och diskuterar med honom när han så önskar.

Anf. 6 TALMANNEN:

Jag vill innan vi går till beslut i frågan upplysa kammaren om att vid överläggningarna kl. 13.00, som jag ledde, skedde inga ställningstaganden i de här frågorna. Jag har sedan inte nåtts av några önskemål från något parti om förnyade kontakter från talmannens sida om motionstidens längd. Det måste i den frågan i så fall råda ett beklagligt missförstånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå tisdagen den 13 februari.

Propositionen hänvisades till finansutskottet.

4 § Beslut om förkortad motionstid för proposition 1989/90:95

Föredrogs och hänvisades
proposition
1989/90:95 till arbetsmarknadsutskottet.

Beträffande denna proposition hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till fyra dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå måndagen den 12 februari.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1989/90:96 till finansutskottet

Motionerna
1989/90:T18–T21 till trafikutskottet
1989/90:Sf35–Sf39 till socialförsäkringsutskottet
1989/90:K6–K8 till konstitutionsutskottet

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

Svar på interpellationer

Tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

6 § Svar på interpellationerna 1989/90:75 och 120 om alkoholpolitiken

Anf. 7 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Elver Jonsson har ställt följande frågor till mig om alkoholpolitiken:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att nå WHO:s målsättning om en minskad totalkonsumtion av alkohol med 25 % i landet till år 2000?
2. Vilket stöd avser regeringen att ge Nordiska rådets beslut om aktionsprogrammet om minskad alkoholkonsumtion?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att uppmuntra och utveckla drogfria miljöer och att ungdomarnas alkoholdebut senareläggs?

Sten Andersson i Malmö har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av socialstyrelsens nyligen presenterade förslag om ökade restriktioner avseende svenska folkets bruk av alkohol.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Sverige har ställt sig bakom WHO:s hälsopolitiska strategi där bl.a. målet att minska alkoholkonsumtionen med 25 % under perioden 1980–2000 ingår. Under senare år har alkoholkonsumtionen i vårt land tenderat att öka.

Olika undersökningar tyder på att konsumtionsökningen har varit betydande i ungdomsgrupperna. Regeringen har mot denna bakgrund tillsatt en arbetsgrupp som under åren 1989 och 1990 genomför en landsomfattande aktion mot alkohol och andra droger, den s.k. Athenagruppen. I arbetsgruppen ingår representanter för folkrörelser och myndigheter som arbetar med drogfrågan. Gruppen initierar olika drogförebyggande verksamheter och opinionsbildande insatser.

Socialstyrelsen har helt nyligen till regeringen överlämnat ett handlingsprogram, avseende insatser för att minska alkoholkonsumtionen med minst 25 % till år 2000. Programmet innehåller förslag till en serie åtgärder för att uppnå målet.

I anslutning till handlingsprogrammet överlämnade socialstyrelsen en rapport med anledning av regeringens uppdrag till socialstyrelsen om att överväga åtgärder i syfte att minska alkoholens tillgänglighet i ungdomsgrupperna. Rapporten innehåller bl. a. förslag till vissa förändringar av alkohollagstiftningen.

I ett av riksdagen antaget betänkande (1989/90:SoU2) har socialutskottet nyligen tagit upp olika frågor om åtgärder som kan leda till en sänkning av alkoholkonsumtionen. Utgångspunkten för sådana åtgärder bör enligt utskottet vara de riktlinjer för alkoholpolitiken som riksdagen fastställde år

1977. Dock anser utskottet att åtgärderna i vissa avseenden kan behöva anpassas till samhällsförändringar och ny kunskap inom alkoholforskningen.

Regeringen följer noga utvecklingen på alkoholområdet och har under de senaste åren vidtagit olika åtgärder med anledning av den ökade alkoholkonsumtionen. Ytterligare åtgärder kan visa sig bli nödvändiga. Till grund för regeringens fortsatta överväganden kommer att ligga såväl socialutskottets nyss nämnda betänkande som socialstyrelsens handlingsprogram för en sänkning av alkoholkonsumtionen och styrelsens förslag för att minska alkohols tillgänglighet i ungdomsgrupperna.

Nordiska rådet antog förra året en rekommendation i vilken Nordiska ministerrådet rekommenderades att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla WHO:s mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000. Frågan bereds för närvarande av nordiska socialpolitiska kommittén. Samverkan mot alkoholmissbruk ingår som ett prioriterat område i det reviderade samarbetsprogram som fastställdes av social- och hälsovårdsministrarna vid 1988 års socialpolitiska ministerrådsmöte i Sverige.

Som jag tidigare har sagt har Sverige för sin del ställt sig bakom WHO:s hälsopolitiska målsättning i den här frågan. Sverige kommer även fortsatt- ningsvis att driva alkoholfrågan i Nordiska ministerrådet, som i sedvanlig ordning kommer att lämna meddelande om läget med anledning av rekommendationen vid Nordiska rådets kommande session i Reykjavik.

Avslutningsvis vill jag understryka att jag helt delar socialutskottets uppfattning att vi måste finna konkreta åtgärder som leder till en varaktig sänkning av alkoholkonsumtionen. I likhet med utskottet menar jag att alla medel som kan leda till en minskning av alkoholskadorna måste övervägas, såväl åtgärder för att begränsa tillgängligheten som åtgärder för att minska efterfrågan.

Anf. 8 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Får jag först välkomna statsrådet Lindqvist till det nya ämbete han nyss har trätt in i, där han, som regeringens ansvarige för alkoholpolitiska och andra drogpolitiska frågor, får ta tag i en mycket svår arbetsuppgift. Den är oerhört viktig och angelägen att nå framgång i.

När det gäller att hantera tunga politiska frågor är det viktigt med både god insikt, klara mål och effektiva praktiska medel. I den analys som statsrådet gör av läget konstaterar han att det har gått åt fel håll. Det har inte blivit som riksdagen har beslutat och som politikerna hade tänkt sig. Han lämnar också en del andra uppgifter som jag inte har anledning att polemisera emot. Han säger sig vidare vara helt beredd att ställa sig bakom riksdagsbeslutet om WHO-målet och att vidta åtgärder.

Det som kan bekymra när man tittar i backspeglarna och ser regeringens passivitet under flera år är att det finns ingenting som säger att statsrådet Lindqvist är beredd att bryta den försiktighet, för att inte säga passivitet som har varit rådande. Regeringen har sagt flera gånger att man ställer upp på detta mål, men man lägger ingen kraft bakom orden. Jag menar t. ex. att det faktum att man i de senaste årens regeringsdeklarationer inte ens nämner

vårt största medicinska och sociala problem är illavarslande och tyder på ett oengagemang som inte kan anses vara i linje med riksdagens önskemål.

Ett annat faktum är att man avstår från att använda prisinstrumentet på det aktiva sätt som riksdagen har förutsatt. Det finns också där anledning till skärpning.

En tredje punkt som har kunnat iaktas under de senaste åren är att regeringen har tillsatt en utredning om handeln med drycker, som närmast kom med en önskekatalog för krögarna. Så småningom avskrev regeringen tanken på att släppa fram dessa tankegångar i praktisk tillämpning. Men en attityd hann ändå planteras, som har gjort att man i Stockholm nu upplever en av de svåraste perioderna i anledning av en slapp behandling av ärenden som gäller utskänkningstillstånd.

En fjärde sak att iaktta är att socialutskottet här i höstas sade: Nu får det vara nog, nu måste regeringen handla. Budskapet i socialutskottets betänkande, som i och för sig inte är originellt – det är närmast en upprepning av 1987 års beslut, vars innehåll statsrådet Lindqvist säger sig dela – är nämligen: Gör någonting! Det är den signalen som nu måste leda till handling.

Herr talman! Jag tror inte att vi behöver ny lagstiftning och en massa nya regler. Vad vi behöver göra är att se till att det vi redan har bestämt oss för blir gjort. Statsrådet Lindqvist säger nu att regeringen gör en del. Man har ju tillsatt en arbetsgrupp som heter Athena. Det är gott och väl. Men det ger ett intryck av att man menar: Nu har vi en arbetsgrupp som skall agera i dessa frågor, och då är väl det närmast till fyllest. Det går inte att undgå miss-tanken att man läser ut en sådan hållning.

Socialstyrelsens program har kommit. Jag tycker att det är välgörande klart. Samma sak gäller där – det gäller att få det omsatt i praktisk handling.

Herr talman! När det gäller min fråga om vad regeringen tänker göra för att aktivera sig i Nordiska rådets beslut att Nordiska ministerrådet skall agera för ett tidsbestämt aktionsprogram ger regeringen inget besked. Man säger här, som i andra frågor, att man noga följer detta och att man skall rapportera. Men ett tidsbestämt aktionsprogram har vi inte sett någonting av, trots att det snart är ett år sedan det beslutet fattades.

Jag tror alltså att det vill till betydligt mer av krafttag än att säga att man nogsamt följer utvecklingen. I den spaningen kan man möjligen säga att regeringen har varit aktiv, men när det gäller att komma till praktisk handling har det saknats mycket.

Herr talman! Jag skall inte sätta något betyg över statsrådet Lindqvists sätt att hantera sitt ämbete, för han har inte fått sin chans ännu. Låt mig ändå säga att min avsikt med dessa kritiska ord närmast är att Bengt Lindqvist skall känna sig uppmuntrad och känna att han har riksdagens stöd i allt väsentligt för de aktiva åtgärder han tänker vidta, i den mån han nu engagerar sig för det program som socialutskottet har pekat på och det särskilda handlingsprogram som socialstyrelsen har sagt sig vilja genomföra.

Jag tror att det skulle vara värdefullt om statsrådet Lindqvist av och till tog till orda i en positiv ton för ett engagemang som verkligen leder mot målet, så att vi når en minskning av alkoholkonsumtionen. Här finns oerhörda vinster att hämta – för folkhälsan, ekonomiskt, socialt och allt vad vi vill. Det är hela

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

*Svar på inter-
pellationer*

tiden plusposter, om vi lyckas pressa ner alkoholkonsumtionen, och i den uppgiften måste statsrådet och regeringen ta nya tag.

Anf. 9 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Först vänder jag mig helt kort till Elver Jonsson. Han säger att regeringen har riksdagens stöd – men har vi våra uppdragsgivares stöd för den politik vi beslutar här i riksdagen?

Herr talman! Jag kan faktiskt inte undgå att bli förvånad när jag följer den svenska alkoholdebatten och den debatt som har varit hitintills i dag och som troligtvis kommer att fortsätta. När man diskuterar de minsta liberaliseringar av svensk alkoholpolitik och -lagstiftning, får man nästan uppfattningen att Sverige skulle ramla samman som samhälle och människorna skulle ligga och flyta i rännstenarna bara vi liberaliserade det allra minsta. Detta är förvånansvärt. Man kan lätt konstatera, baserat på all tillgänglig statistik, att det som svenska folket konsumerar per capita är ytterst litet, jämfört med andra länder. Om dessa andra länder kommer att uppnå WHO-målet – som i och för sig har en muslimsk bakgrund; det skall vi inte undgå att notera – om en sänkning med 25 %, så kommer de ändå att ha en alkoholkonsumtion per invånare som ligger långt över vad vi har i dag i Sverige. Jag är förvånad över att ekonomisk, kulturell och industriell verksamhet över huvud taget kan fungera i dessa länder där man konsumerar mycket mer alkohol än vad vi gör i Sverige.

Med tanke på den lilla konsumtion som vi har jämfört med andra länder, borde det kanske vara viktigare att satsa våra resurser på andra problem i det svenska samhället än på detta.

Visst finns det alkoholproblem. Visst har vissa människor svårt att hantera alkoholen. Men, som Ströyer sade i någon av sina teckningar, om det konstaterades att 10 % av svenska folket väger för mycket, kan ju inte alla svenskar dra in en måltid om dagen – det hjälper inte de överviktiga. Men ungefär så är faktiskt den svenska alkoholpolitiken upplagd: alla skall drabbas, men resultatet uteblir.

Statsrådet säger i sitt svar att man har vidtagit åtgärder. Men vad har de fått för effekt? Det är väl inte bara att stå i riksdagens och andra talarstolar och prata en massa som inte ger något resultat? Har den svenska alkoholkonsumtionen sjunkit de senaste åren?

Herr talman! Tillbaka till anledningen till min interpellation, nämligen Örtendahls från socialstyrelsen förslag över hur man skall lösa de här problemen. Han tror – och det gör tyvärr alltför många andra – att ett ökat pris kommer att innebära en minskad konsumtion. Han måste vara lycklig i sin naivitet!

En sak som vi nästan aldrig diskuterar här i riksdagen är ju den alltmer tilltagande hembränningen. Vi kan inte blunda för att den finns. Och i och med att man ökar priset på alkohol så kommer automatiskt tillverkningen och konsumtionen av hembränd sprit att öka.

Snabbvinsatserna har också varit uppe i debatten. Det har krävts att de skulle stoppas därför att de är fördärliga. Okej, dem kan man stoppa. Men, herr talman, man kan gå in i vilken svensk livsmedelsbutik som helst och

handla alla ingredienser för att tillverka vin där hemma. Skall man stoppa detta, så kommer butikshyllorna att se ut som om de gjorde i Rumänien innan Ceausescu föll: de kommer att vara helt tomma! Detta går alltså inte att stoppa.

Den tullfria spriten kan man ju försöka sig på att stoppa, men vad blir det för effekt? När Svensson åker till Mallorca eller Kanarieöarna är priset på sprit ändå så pass lågt att det är lönt att ta hem – jag kan inte föreställa mig att man har i tankarna att föreslå ett totalt stopp för införsel av alkohol. Att sedan ett stopp för den tullfria spriten skulle innebära en dödsstöt för rederierna bör vi för protokollets skull notera.

Jag har två frågor till statsrådet. Anser statsrådet att det finns ett samband mellan ett ökat alkoholpris och en ökad hembränning? Och kommer statsrådet att föreslå att all form av spritinförsel i Sverige skall förbjudas?

Till sist, herr talman: Min zoologilärare lärde mig i skolan att strutsen inte fanns i vilt tillstånd i Sverige. Men när jag följer den svenska alkoholdebatten noterar jag att han finns. Han ser inte ut som en struts, men har ager precis likadant.

Anf. 10 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Det är ett intressant svar som statsrådet har presenterat när det gäller åtgärder för att sänka alkoholkonsumtionen. Det hade varit än mer värdefullt om svaret också hade följts av direkta åtgärder i årets budgetproposition, som hade gjort det möjligt att förverkliga en del av de fina mål som nu finns både i socialutskottet, av riksdagen antagna och av riksdagen påbjudna, och det som socialstyrelsen har gått ut med i sitt särskilda handlingsprogram.

Mycket av det som man nu arbetar för skall ske genom frivilligorganisationernas insatser. I årets budgetproposition finns det inte speciellt mycket pengar till deras förfogande för att göra de oerhört värdefulla insatser som man alltid pekar på. Jag arbetar själv i frivilligorganisationer och vet att väldigt mycket är på gång, men krafterna tryter snart om man inte också får ekonomiska resurser att klara av det hela. Därför hoppas jag att det synsätt som finns i svaret också skall återspeglas i möjligheter till förstärkningar av ekonomin.

Det gäller att hejda den ökande konsumtionen hos ungdomsgrupperna. Det finns många fina projekt på gång ute i landet som just pekar i den riktningen. Man diskuterar en höjning av utskänkningsåldern till 20 år, som i så fall måste följas av åtgärder för att ge ungdomarna möjligheter till sysselsättning och att roa sig i andra former. Det krävs krafttag för att detta skall bli möjligt. Musikkaféer, Fryshuset och annat är exempel på sådant, som kan byggas ut över hela vårt land.

Kvinnornas situation uppmärksammas inte speciellt mycket i socialutskottets betänkande och inte heller i interpellationssvaret. Det hade jag kanske inte väntat mig. Just deras ökade alkoholkonsumtion utgör, efter ungdomarnas, den största hotbilden, eftersom kvinnors utsatthet som alkoholister är så speciell. Det saknas vårdformer för kvinnor som har blivit missbrukare. Det finns ett antal platser på en klinik här i Stockholm. Det är vad som kan erbjudas. Det krävs speciella insatser för dessa kvinnor.

De barn som finns i missbrukarhem kräver också speciella insatser. De far mycket illa. Om vi inte klarar av att ta hand om deras problem i tid har vi fostrat dem till en ny missbrukargeneration.

I alkoholdebatten hänvisar man mycket ofta till 1977 års beslut. Jag har roat mig med att läsa igenom vad som då sades. Vi fick då, eftersom det var en borgerlig regering, stark kritik från socialdemokraterna för att de åtgärder som vidtogs var otillräckliga. När man ser på vad socialdemokraterna i dag har åstadkommit i form av åtgärder under den långa regeringsperiod de har haft inser man att de nog har glömt vad de sade år 1977.

Resultatet har blivit att 1977 års beslut inte har verkställts. Antalet utskänkingsställen har ökat enormt under de senaste åren. Antalet systembutiker och tillgängligheten över huvud taget har ökat. Det finns väldigt mycket att göra, och jag hoppas att Bengt Lindqvist blir den kraft som vi förväntar oss inom socialdepartementet och med kraft verkar för en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen. Det räcker inte med en tvåårig kampanj. Athenagruppen gör ett gott arbete, men man måste inrikta sig på framtiden.

Vi får heller inte minska skolornas möjligheter att bedriva ANT- och SANT-undervisning, vilket nu sker i mycket stor utsträckning. Jag vill påstå att det också märks i statistiken när nu ungdomar allt oftare gör en tidig alkoholdebut.

Till Sten Andersson i Malmö vill jag säga att det samtidigt är upplyftande och beklagande att höra en företrädare för Sveriges riksdag som har så få och så dåliga kunskaper om alkoholens skadeverkningar. Sten Andersson representerar ett parti som med kraft vill motverka våld i samhället. Våldet i samhället är till största delen orsakat av alkoholkonsumtion. Det finns med i alla de våldssammanhang som man känner till.

Vi vet att en sänkning av totalkonsumtionen också medför minskade skador i samhället. Det såg vi efter 1977 års beslut. När det vidtogs åtgärder i början på 80-talet sjönk också antalet alkoholskador och antalet våldsbrott. Det finns all anledning att ta lärdom av detta.

Det finns väldigt många myter i alkoholdebatten, bl.a. att hembränning skulle öka när priset ökar. Hembränning är inte ett problem för länder som har restriktioner. Hembränning förekommer i stor utsträckning i många andra länder. I England har utvecklingen gått före när det gäller den hembränningskultur som vi i dag ser i Sverige. De människor i England som började med hembränning utgjorde ett mellanskikt, och i England finns inte den typ av restriktioner och heller inte det prisinstrument som vi har. Tror man att man kan komma åt hembränningen genom att sänka alkoholpriserna, är man ute på gungfly. Så är faktiskt inte verkligheten.

Något måste göras åt hembränningen och snabbvinssatser som möjliggör en stor del av alkoholkonsumtionen. Det är en alkoholkonsumtion som läggs på den övriga och som är särskilt onödig. I årets allmänna motionstid har det från olika håll framlagts konkreta förslag till åtgärder som vi anser vara nödvändiga för att komma åt den problemställningen.

Nu krävs det krafttag. Vi ser en förändrad alkoholkonsumtion, och det är främst ungdomarna och kvinnorna som far illa av den ökade alkoholkonsumtionen.

Herr talman! Det är totalkonsumtionsteorin som ligger bakom 1977 års beslut och också det beslut som riksdagen fattade i anledning av socialutskottets betänkande hösten 1989. Totalkonsumtionsteorin innebär att om man kan minska den totala konsumtionen av alkohol i samhället, minskar man också skadeeffekterna av alkoholen över hela skalan. Det är en utomordentlig utgångspunkt för den fortsatta alkoholpolitiken.

I slutet av sitt svar ansluter sig statsrådet Lindqvist till socialutskottets uppfattning och konstaterar att man med alla medel måste söka minska alkoholskadorna och alkoholkonsumtionen och få till stånd en varaktig begränsning. Det är bra, och det finns anledning att med förväntan se fram emot ett förslag på det här området från statsrådet Lindqvist.

Jag begärde ordet också för att kommentera den frågeställning som Sten Andersson i Malmö har tagit upp. Bakom den interpellation som han har ställt finns mycket av de fördomar och missuppfattningar som präglar en del inlägg i den alkoholpolitiska debatten. Sten Andersson ifrågasätter WHO-målet och anser inte att det i sig är särskilt angeläget att uppfylla. Han vill ytterligare misskreditera målet genom att framhålla att muslimska länder också har anslutit sig till detta mål. Nu ser jag att Sten Anderssons intresse för den här frågan inte är större än att han har lämnat kammaren, men jag tänker ändå försöka att utifrån en annan utgångspunkt redogöra för hur man kan se sambandet mellan totalkonsumtionen och skadeeffekterna.

Statshälsan har sedan en tid tillbaka bedrivit ett försök här i Stockholm med aktiva insatser när det gäller alkoholmissbruk och alkoholproblem på arbetsplatserna. Statshälsan konstaterar att samhället varje år förlorar 33 miljarder kronor i produktionsbortfall på grund av alkoholmissbruk.

Vi kände i och för sig till tidigare att det fanns förluster, men Statshälsan har genom det här försöket klarlagt att man med olika aktiva insatser kan minska produktionsförlusterna. Jag vill i och för sig gärna diskutera alkoholpolitiken utifrån ett socialt och mänskligt perspektiv, men det kan också finnas anledning att se på alkoholfrågan utifrån något som man kan kalla för ett utbudsperspektiv. Det borde åtminstone intressera Sten Andersson i Malmö att se frågan på det sättet.

Jag menar alltså att man med en restriktiv alkoholpolitik från samhällets sida, som innebär att man pressar tillbaka konsumtionen, också ger förutsättningar och stöd för det arbete som exempelvis Statshälsan bedriver för att minska alkoholkonsumtionen på arbetsplatserna. Det är enligt min mening inte möjligt att enbart ägna sig åt problemen och försöka minska konsumtionen hos dem som har problem. För att nå full effekt måste man också ha en negativ attityd i samhället till en alltför omfattande alkoholkonsumtion. Här ser man sambandet. Den restriktiva alkoholpolitik som riksdagen har beslutat om, och som såvitt jag förstår också Sten Andersson i Malmö egentligen står bakom, är en förutsättning för att man skall nå framgångar i arbetet med exempelvis insatser på arbetsplatserna.

Man kan utifrån Statshälsans undersökning, som har letts av alkoholexperten Tom Bjerver, konstatera att tidigt ingripande, kamratstödande arbete och andra insatser leder till en minskning av sjukfrånvaron, främst bland dem med tidigare hög sjukfrånvaro. Arbetskapaleteten ökar kraftigt

jämfört med första besökstillfället. Hälsan förbättras enligt olika "biokemiska markörer", t.ex. levervärden. Eventuella återfall blir kortare och mindre allvarliga. Alkoholkonsumtionen hos dem som trots behandling inte slutar att dricka minskar med i genomsnitt 60 % och antalet alkoholfria dagar ökar väsentligt. Alkoholproblematikerns egen uppfattning om sin situation blev mer positiv.

Herr talman! Den här rapporten om Statshälsan är värd stor uppmärksamhet i den fortsatta alkoholpolitiska debatten. Det finns också anledning att kraftigt betona att den restriktiva alkoholpolitik som riksdagen beslutat om är en förutsättning för att man skall nå framgångar med den här typen av insatser på arbetsplatserna. Ett stöd till fortsatt verksamhet på arbetsplatserna genom Statshälsan och andra företagshälsovårdande instanser skulle kunna leda till en kraftigt ökad produktion i Sverige och till att den förlust på drygt 30 miljarder, som det nuvarande alkoholmissbruket leder till i arbetslivet, minskar.

Anf. 12 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Nyckelfrågan är hur vi skall kunna minska totalkonsumtionen av alkohol med 25 % till år 2000. Jag vill framföra tre synpunkter.

Den första synpunkten är att restriktionerna måste vara meningsfulla. Och jag tycker att åtskilliga av de förslag som socialstyrelsen har väckt är värdefulla och så småningom bör läggas fram för riksdagen.

Den andra synpunkten är att vi måste skapa fler alkoholfria miljöer. Det råder numera enighet om att arbetslivet och trafiken skall vara helt fria från alkohol. Men antalet alkoholfria miljöer som är öppna för t.ex. ungdomar har minskat på ett oroväckande sätt. Det är snart bara kyrkorna som har den karaktären. I en stad som Stockholm, och särskilt i Stockholms innerstad, finns det nästan inte något ställe för de ungdomar som helt vill avstå från alkohol.

Den tredje synpunkten gäller det personliga ansvaret. Jag tycker att det alltför litet framhålls att det inte är så svårt som det verkar att klara denna målsättning. Det går nämligen så till att de som avstår från alkohol fortsätter att göra det och att alla övriga drar ned sin konsumtion.

Anf. 13 BO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag vill kortfattat redovisa socialutskottets arbete i höstas när det gäller de alkoholpolitiska frågorna. I socialutskottet har vi försökt rationalisera arbetet så att vi skall få tid över att fördjupa oss i några principiellt viktiga frågor, och vi tyckte att alkoholpolitiken var en sådan fråga. Vi tog tid på oss och besökte socialstyrelsen och studerade dess arbete. Vi träffade företrädare för organisationer, och vi besökte Svenska läkaresällskapet som har en särskild arbetsgrupp för denna fråga.

Jag tror att jag vågar uttala mig för hela utskottet och säga att vi inte kan gå till kammaren och hårt begära förslag om ytterligare restriktioner. Många av oss har uppfattningen att det är svårt att hävda och försvara de restriktioner som vi i dag har. Budskapet måste vara att en avvägning görs mellan kunskaper och restriktioner som får bärighet. Vi har försökt balansera riksdagens beställning till regeringen om en aktivare alkoholpolitik som så att

säga skall stå på dessa ben, dvs. kunskap, information och restriktioner som har bäringhet.

Samtliga politiska partier ställer sig bakom, vilket jag tycker är en styrka, att vi skall försöka hålla nere totalkonsumtionen och att vi skall rikta in oss på att försöka få ungdomarna att uppskjuta sin alkoholkonsumtion så långt upp i åldern som möjligt. Dessutom skall vi rikta kunskaper och information särskilt till gravida kvinnor, och vi skall försöka hålla trafiken och arbetslivet fria från alkohol.

Det här är alltså några konkreta områden där insatser skall göras, och i socialutskottet råder det enighet om att man på dessa områden, med hjälp av förbättrade kunskaper, kan nå resultat.

Jag vill kortfattat även kommentera tillståndsfrågan. Det underlag som utskottet fick var att tillstånden inte sköts på ett bra sätt. Det är alldeles klart. I detta sammanhang måste det ske en skärpning från länsstyrelsen. Låt mig även säga att om man så att säga borrar ner sig litet grand i verkligheten tror jag att det råder ett dåligt förtroende mellan krögarna, länsstyrelsen och polisen. Det kan finnas risk för att krögarna inte kallar på polis på grund av att de inte vet vad det kommer att innebära, dvs. om de har skött sig eller inte. Det är alltså angeläget för länsstyrelser, kommuner, polis och restaurangägarna att reda ut detta. Det handlar om att åstadkomma ett förtroende.

Utskottet har inte uttalat sig för att möjligheten att köpa tullfri sprit skall tas bort. Jag är angelägen om att säga detta, eftersom det har förekommit missuppfattningar på detta område. Personligen tror jag inte på att Sverige ensidigt skall driva en sådan politik. Däremot har vi fått signaler om att EG inför harmoniseringen 1991 kommer att fatta beslut om att försäljning av tullfri sprit skall tas bort, på både båtar och flyg. Då kommer vi att få ta ställning till denna fråga, men då från en annan utgångspunkt än den nuvarande, dvs. att Sverige ensidigt skulle driva den frågan.

Herr talman! Vi i socialutskottet mötte reaktioner från ungdomarna med anledning av den beställning som vi har gjort till regeringen om att åldern för utskänkning skall höjas från 18 till 20 år. De tyckte att det var fel, och de tyckte att vi var ologiska. Men när vi hade diskuterat en stund förstod vi i utskottet att det inte var höjningen av åldersgränsen för inköp av alkohol som de flesta var emot, utan problemet var att restaurangägarna sätter åldersgränsen vid vilken ungdomarna får konsumera alkohol. Ungdomarna är alltså inte kommersiellt intressanta om de inte dricker en massa öl. Därför måste regeringen fundera över frågan från denna utgångspunkt. Jag tror att man kan vinna förståelse i ungdomsgrupperna för en höjning av denna åldersgräns under förutsättning att ungdomarna har alternativ, även drogfria.

Vi hade mycket intressanta diskussioner med Läkaresällskapet om primärvården. I detta sammanhang finns det nog en outnyttjad möjlighet att ge kunskaper till allmänheten som innebär att man tidigt kan få signaler. En aktivare primärvård tillsammans med företagshälsovården är nog en outnyttjad källa till en aktivare alkoholpolitik i Sverige.

Anf. 14 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill först tacka för välgångsönskningarna när det gäller detta svåra ansvarsområde. Jag har med stort intresse lyssnat på de olika in-

lägg som har gjorts. Av naturliga skäl tänker jag inte borra djupare i sakfrågorna i debatt med er andra som, vid det här laget i varje fall, har så mycket djupare kunskaper än jag.

Jag vill ändå göra några reflexioner. Jag tyckte att Jan-Erik Wikströms enkla sammanfattning i tre punkter egentligen säger väldigt mycket och bildar en bra utgångspunkt för en realistisk diskussion om åtgärder och insatser som kan leda oss vidare i arbetet för att minska alkoholkonsumtionen och uppnå det mål som vi har varit eniga om att ställa upp på.

Vi har egentligen fört en framgångsrik alkoholpolitik i Sverige, i förhållande till andra länder. Så måste man se det när Sverige ligger så pass långt ner i "ligan" över totalkonsumtion av alkohol. Av de 36, tror jag, länderna på denna lista låg Sverige på 28:e plats. Sverige har alltså en väsentligt lägre konsumtion av alkohol per capita än väldigt många andra länder. Det är bra. Samtidigt kan vi konstatera att alkoholkonsumtionen i Sverige fortfarande ger betydande och allvarliga skador. Vi kan även konstatera att Sverige även under de senaste åren haft en oroande ökning av alkoholkonsumtionen igen. Särskilt oroande är den ökning som sker i ungdomsgrupperna. Det är signaler om att vi i Sverige sannolikt har ett ganska bra åtgärdssystem som det gäller att bygga vidare på och att vi också måste göra något åt det nu för att bryta trenden och färdas på vägen ner när det gäller alkoholkonsumtionen.

För min del kan jag säga att det är min avsikt att föra en diskussion med riksdagen på ett lämpligt sätt i dessa frågor. Jag tycker inte att det finns anledning att politisera dessa frågor med tanke på hur svårt det är att finna lämpliga åtgärder som verkligen accepteras. Vi skall försöka skapa en politik som kan bära framåt – genom att utnyttja varandras kunskaper och övertygelse om hur vi bör gå fram.

Som Jan-Erik Wikström sade i en av sina tre punkter här måste restriktionerna vara meningsfulla, det är riktigt. Det är nödvändigt om människor verkligen skall kunna acceptera dem. Vi kan egentligen uttrycka det så att restriktionerna bör upplevas som meningsfulla. Uppgiften är naturligtvis att få människorna att förstå sambandet mellan allmänna restriktioner, alkoholkonsumtionens utveckling och alkoholskadorna. Det måste finnas drogfria alternativ. Det är en mycket allvarlig utveckling, som några av er påpekade, att kommersiella miljöer där spriten ingår som en viktig del slår ut drogfria miljöer. Utbudet var större på 70-talet än vad vi har i dag. Vi måste hitta en väg tillbaka till detta och förbättra möjligheterna för ungdomar att finna en annan kulturell miljö än den spritrestaurangerna utgör. Där kan vi göra mycket tillsammans.

När det sedan gäller det personliga ansvaret kommer vi naturligtvis in på ett område som vi politiker endast begränsat kan påverka. Men vi kan påverka genom att visa på följderna av människors handlande. Ju mer kunskap vi kan förmedla om sambandet mellan alkoholkonsumtion och de skador och svårigheter som detta ger desto bättre.

Till sist vill jag, herr talman, säga att i det läge som vi nu upplever förefaller det finnas en brist på kunskap om vad konsumtionsökningen verkligen beror på. Om det är riktigt tycker jag att vi skall kartlägga detta, för kunskap är naturligtvis en förutsättning för att vi skall kunna sätta in effektiva åtgärder.

Anf. 15 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det är utan tvivel lätt att känna sympati för statsrådet Lindqvists allmänna teser. Jag tror att det finns en betydande enighet här i riksdagen om att ställa sig bakom en sådan målbeskrivning. Åter vill jag säga att det gäller att se till att det nu händer saker. Alkoholpolitik är inte bara en enda åtgärd utan ett batteri av insatser. Jag tror inte att någon åtgärd kan saknas. Det handlar också om attityder och beteenden, som jag tidigare sagt. Jag tror att opinionsbildningens betydelse försummas alltför mycket av oss politiker, också av regeringsmedlemmar. När hörde vi en socialminister senast hålla ett engagerat alkoholpolitiskt föredrag? Jag hälsar Bengt Lindqvist välkommen att göra det. Varför inte göra detta i Reykjavik om några veckor, då Nordiska ministerrådet skall rapportera i vilken mån man har tagit fasta på Nordiska rådets beslut att upprätta ett tidsbestämt aktionsprogram för att nå WHO-målet? Det skulle vara fantastiskt roligt att där få höra den svenske "alkoholpolitiske" ministern gå i bräsch för ett sådant budskap. Jag tror att det behövs en samordning med andra länder.

Sten Andersson i Malmö hade många synpunkter, som jag inte direkt vill polemisera emot. Han pläderar för en ohämmad frihet. Jag tror att det är viktigt att säga att alkoholkonsumtionen oftare leder till fångenskap än till frihet. Sedan sade han något så underligt som att det bara är Sverige som har besvärande restriktioner. Det pågår ett arbete i de flesta länder för att komma till rätta med den höga alkoholkonsumtionen – i Nederländerna, Finland, Tjeckoslovakien. I Norge, där Sten Anderssons partikamrater sitter i regeringen, arbetar man nu för att skärpa alkoholpolitiken. I Västtyskland, i USA som i stor utsträckning har 21-årsgräns för inköp, i Storbritannien och i Frankrike skärper man trafiknykterhetsreglerna mycket kraftigt. Jag tror att vi behöver föra en samlad politik i samverkan med andra länder. Vi behöver göra det med en fördjupad kunskap. Men vi skall inte överdriva kunskapens betydelse så att vi aldrig kommer till skott. Vi vet mycket, och det mesta går att göra nu.

Anf. 16 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Det är möjligt att jag inte blir trodd när jag kritiserar Örtendahls förslag. Jag läste i en tidningsartikel ett uttalande av Verdandis ordförande. Han sade att skulle förslaget bli verklighet får det direkt motsatt effekt. Så helt isolerad är jag tydligen inte.

Sedan vill jag korrigera Karin Israelsson på en punkt. Jag är inte representant här för Sveriges riksdag. Jag representerar en del människor ute. Jag vill påstå att de synpunkter jag här har fört fram finns långt inne hos andra partier, även om vi bortser från dem som finns hos moderaterna. Det är helt klart och uppenbart.

Visst finns det alkoholproblem. Alla vet att Jeppe super, men ingen frågar varför. Den svenska alkoholdebatten är lika "intelligent" som om man går till läkare och säger att man har ont i ryggen och får ett plåster. Vi har diskuterat alkoholfrågor, och det har tillsatts arbetsgrupper som stått som spön i backen de senaste åren men ändå konstaterar vi: alkoholkonsumtionen ökar. Hembränningen ökar. Det är polisen och alla överens om. Jag frågade statsrådet om han fann ett samband mellan ökade priser på Systembolagets

produkter och ökad hembränning. Jag vet att han är så pass intelligent att han inser att här finns ett visst, och inte så litet, samband.

Göran Magnusson, när jag talade om muslimer i samband med WHO-målet, påstod jag inte att produkterna hade köpts av muslimska länder. Det var inte min poäng. Jag sade att ursprunget fanns i muslimsk kultur, där man inte har alkohol men mycket annat som vi inte vill ha i det här landet. Att ha en sådan referens kan inte vara så mycket att skryta över.

Sedan måste jag säga att jag är både glad och förvånad över vad Bo Holmberg säger. Han sade faktiskt att det redan i dag är svårt för människorna att följa nu gällande restriktioner. Det blir ju sju resor värre, om man skulle anta något av vad Örtendahl har föreslagit.

Herr talman! Jämförd med alla andra som deltar i debatten kan det tyckas att jag är litet isolerad. Men om vi går ut på Stockholms gator och torg, eller var som helst i Sverige, finner vi att så isolerad i min uppfattning i denna fråga är jag sannerligen inte!

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1989/90:105 om barnomsorgen

Anf. 17 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Ulla Tillander har ställt följande fråga till statsministern: Är regeringen beredd att inta en öppnare attityd och satsa på alternativ och pluralism i barnomsorg och familjepolitik som skulle innebära en trefaldig lösning, på regeringens dilemma, på barnfamiljernas problem och på Sveriges olyckliga utveckling till "fjärrvärmeland".

Interpellationen har överlämnats till mig.

Ulla Tillander uttalar i interpellationen sin oro för att riksdagens beslut om en förskola för alla barn över 1 1/2 års ålder inte skall bli verklighet. Det är intressant och glädjande att Ulla Tillander och centerpartiet, som här i riksdagen röstade emot denna reform, nu har insett att barn och föräldrar behöver en väl utbyggd barnomsorg. Jag hoppas att Ulla Tillanders partivänner ute i kommunerna intar samma ståndpunkt och verkligen medverkar till att riksdagsbeslutet blir verklighet.

Jag är fullt medveten om att det var en stor uppgift som vi tog på oss när vi beslutade om en förskola för alla barn. Vi gjorde det därför att vi var övertygade om att denna verksamhet är bra för barnen, bra för föräldrarna och bra för samhället. Under den period när utbyggnaden skulle ske har förutsättningarna ändrats på ett sätt som gjort vår uppgift svårare än vi rimligen kunde förutse. Bl.a. har det som bekant fötts betydligt fler barn i vårt land än vad någon förutsåg när beslutet togs.

Ulla Tillander säger i sin interpellation att vi socialdemokrater försvårat barnomsorgssituationen genom att avfärda det ena borgerliga förslaget efter det andra som hon anser skulle ha medverkat till att göra situationen lättare. Som exempel härpå hänvisar Ulla Tillander till förslaget om vårdnadsersättning, till den s.k. Uppsalamodellen och till förslag om barnomsorg i privat regi.

Vårdnadsersättningen är ett gammalt kärt ämne för centerpartiet. Den skulle enligt det gemensamma borgerliga förslaget ge den hemmavarande föräldern en inkomst på 41 kr./dag före skatt. En sådan ersättning är inget reellt alternativ till inkomstbortfallsprincipen. För de allra flesta – och i synnerhet för papporna – skulle vårdnadsersättningen inte göra det möjligt att stanna hemma för att ta hand om sitt barn. Regeringen har i stället byggt ut föräldraförsäkringen, som genom att den kompenserar för ett inkomstbortfall ger en verklig ekonomisk trygghet för föräldrarna. Regeringen har satsat på en förskoleverksamhet som ger barnen stimulans och utvecklingsmöjligheter. Inte minst i det senaste valet visade väljarna vad de tyckte om de olika förslagen.

Uppsalamodellen har som bekant på intet sätt motsvarat förväntningarna.

Enskilt bedriven barnomsorg är ett annat av Ulla Tillanders recept för att klara barnomsorgen. Jag har många gånger påpekat att det finns många alternativ inom svensk barnomsorg – föräldrakooperativa daghem, daghem med inriktning på Montessori- eller Waldorfpedagogik, barnomsorg som drivs av ideella, religiösa eller andra organisationer. Däremot har vi från regeringens sida motsatt oss att barnomsorgen drivs av företag med vinstintresse.

Sammanfattningsvis vill jag uttala min förhoppning att Ulla Tillander och hennes partivänner ute i kommunerna vill medverka till att riksdagsbeslutet om förskola för alla barn förverkligas.

Anf. 18 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka Bengt Lindqvist för svaret på min interpellation.

Bengt Lindqvist säger i sitt svar att vi i centerpartiet röstade emot förslaget om en förskola för alla barn över ett och ett halvt års ålder, men det är inte hela sanningen. Det som vi kritiserade i förslaget var ensidigheten och oviljan att ge föräldrarna valfrihet. Om föräldraförsäkringen blir utbyggd till 18 månader vet vi inte än – än så länge omfattar den bara 12 månader. Det finns därefter ingenting som ger föräldrarna möjlighet att t.ex. förkorta sin arbetsdag. Eftersom den ekonomiska situationen blir alltmer bekymmersam för allt fler, tvingas båda föräldrarna eller den ensamstående föräldern att arbeta heltid för att få ekonomin att gå ihop, och då blir dagarna på daghem för barnen alltför långa.

Barnomsorgen måste fungera. Man kan inte lämna barnen vind för våg. Om föräldrarna inte kan sköta ett arbete, spolieras ekonomin för många av dem. Sådant är det dilemma som många barnfamiljer upplever att de just nu är försatta i. Vi i centern vill bygga ut barnomsorgen så att den täcker behovet, men vi vill också ha en ökad valfrihet i barnomsorgen.

Det beslut som statsrådet hänvisar till har faktiskt inte gett som resultat att man klarar av utbyggnaden av barnomsorgen. En viktig orsak till det är att regeringen har försvårat situationen genom att ihärdigt avfärda det ena förslaget efter det andra som skulle bidra till att göra det lättare för dem som nu drabbas av försummelse och fantasilösheten när det gäller utformningen av barnomsorgen.

Efter hand som tiden går förstår allt fler att det som en gång var ett högtid-

ligt avgivet löfte inte går att uppfylla. Bengt Lindqvist skyller på att "baby-boomen" var oförutsedd, och det stämmer säkerligen, men det innebär ju inte att utvecklingen i stort var oförutsebar. Åt den försummelsen kan man dock inte göra något i efterhand. Skadan är skedd. Det borde ändå inte var en förevändning för att nu inte sätta in alla resurser.

Regeringen befinner sig inte i den situationen att den kan välja och vraka. Det går inte att av svårbegripliga och tyvärr alltmer krystade skäl sortera bort former för barnomsorg som inte bara accepteras av föräldrar utan t.o.m. efterfrågas av dem. Det gäller i hög grad också för vårdnadsbidraget. Att konsekvent motsätta sig att det får förekomma som ett alternativ, en valmöjlighet för föräldrar, framstår som alltmer obegripligt, särskilt som allt fler föräldrar säger sig vilja ha ett alternativ med vårdnadsbidrag. Med vilken rätt kan regeringen förvägra dessa människor den möjligheten?

Det kan visserligen framhållas att 41 kr. om dagen per barn är för litet. Det kan man hålla med om. Det är en dålig ersättning för det viktiga arbete som utförs, men det är ett steg i rätt riktning, och om det är när det gäller beloppet som skon klämmer, borde det gå att rätta till. Även om ersättningen aldrig kan nå upp till de närmare 500 kr. om dagen som inkomstbortfallsprincipen ger de högst betalda, borde man kunna sträcka sig till de 60 kr. per dag som de lägst betalda får.

Förslaget om vårdnadsbidrag har också den kvaliteten att det ger mer tid för föräldrar och barn under hela förskoletiden, ända upp till skolåldern, och i det avsendet står regeringen tomhänt.

Dessutom: I regeringens modell måste ledigheten i verkligheten tas ut i ett sammanhang, beroende på bristerna i barnomsorgen, och även det är en inskränkning i förhållande till vad som förespeglades i valrörelsen. Socialdemokraternas målsättningslöfte innebar ju barnomsorg för barn över 18 månader.

Vårdnadsbidraget innebär att man får större tillfällen att vara tillsammans med barnet, att samhället erbjuder denna anordning som en valmöjlighet. Det är förutom vad det innebär för barn och föräldrar också ett slags nyttig påminnelse om att samhället har förpliktelser inte bara mot arbetsliv och näringsliv, som ropar på arbetskraft i produktionen, utan också gentemot reproduktionen, när det gäller att värna om barnens uppväxtförhållanden. I det långa loppet är en satsning på barns uppväxtmiljö, också den i hemmet, nog så lönsam, även mätt i ekonomiska termer. Det är i fråga om dessa förhållanden som Gerda Anttis kritik är så träffande.

Vad vi kritiserar regeringen för är inte främst det som regeringen gör utan det som den underlåter att göra. Det är ensidigheten i satsningen som är klandervärd. Det är en större mångsidighet som vi efterlyser. I dessa dagar, när så många heliga kor har slaktats och inga löften är heliga, borde regeringen verkligen passa på att ompröva inställningen till alternativ.

Jag vill fråga Bengt Lindqvist om han är beredd att medverka till det, att säga ja till fler barnomsorgsalternativ och till en större valfrihet och rättvisa för föräldrar också efter föräldraförsäkringen. Föräldraförsäkring och barnomsorg löser inte barnfamiljernas stora problem att få mer tid för barnen. Hur kan de ge mer tid för barnen efter de 12 månaderna, eller 18 månaderna om det nu blir en utbyggnad?

Anf. 19 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Man kan inte precis påstå att det går att spåra något nytänkande i svaret från Bengt Lindqvist. Men jag tycker att det krävs ett nytänkande på detta område, av flera orsaker, dels med dagens brister och köer, dels genom att människorna själva börjar tänka om och inte längre finner sig i den styrning som under lång tid har skett från politiskt håll.

Bengt Lindqvist säger att vårdnadsersättningen är "ett gammalt kärt ämne". Det är att avfärda vårdnadsersättningen. Det visar sig att detta är en realitet för de borgerliga partierna och kommer att bli en realitet i allt större utsträckning, därför att det är ett nytt sätt att tänka, därför att det handlar om att det allmännas stöd skall fördelas rättvist till alla människor, alla barnfamiljer, och inte bara gå till vissa, som har tur att få en plats i barnomsorgen. Vårdnadsbidraget ger valfrihet och rättvisa.

Jag tror att Bengt Lindqvist har satt sig dåligt in i vad vårdnadsbidraget innebär. Det innebär 15 000 kr. per år, och det skall successivt byggas ut. Det innebär att en del av pengarna från det allmänna, från staten, förs över till de enskilda människorna för att de skall kunna välja. Bengt Lindqvist utgår från att det handlar om att stanna hemma, men det får var och en besluta. Man har pengar i sin hand, och väljer man den kommunala barnomsorgen, vilket många gör, betalar man pengarna dit. Vill man välja annan omsorg, kan man använda pengarna till detta. Familjerna får i dag betala det ur egen ficka. Vill man stanna hemma kan man göra det.

Förslaget är alltså i dagens läge 15 000 kr. per barn. För en flerbarnsfamilj som gärna skulle vilja vara hemma någon tid innebär det en ganska bra ersättning. I dag är ersättningen 0 kr., och man får göra stora uppoffringar om man väljer att själv ta hand om sina barn.

Vårdnadsersättningen gäller under hela tiden från ett till sju år. När föräldraförsäkringen är förbrukad efter 18 månader kvarstår orättvisorna, som just består i att 65 000 kr. i stöd från det allmänna går till dem som får en plats i den kommunala barnomsorgen. De som inte har turen att få en plats får inget stöd alls. Detta är orimligt och kan inte fortsätta.

Det finns också inbyggda orättvisor i en föräldraförsäkring som förlängs till 18 månader. De som inte klarar av att planera in sina barn i rätt tid eller råkar vara arbetslösa eller studerande får bara 60 kr. per dag. Det är ett belopp som socialdemokraterna inte ens vill värdesäkra. Det ger absolut inte någon som helst valfrihet. Dessutom krävs det oerhörda planeringsåtgärder för att man skall få del av föräldraförsäkringen så att man klarar sig på den. Det vill ju till att man har en hög inkomst under åtta månader före det att barnet föds, och sedan kan man, enligt reglerna, om man är riktigt smart ta tjänstledigt efter sex månader och bibehålla försäkringen. Sedan gäller det att nästa barn föds inom två och ett halvt år för att man skall bibehålla den.

Jag tror och vet att socialdemokrater oroar sig litet för konsekvenserna, då detta betyder att en del människor kan få drygt 32 000 kr. och andra över 300 000 kr. i föräldraförsäkring.

På frågan om alternativen säger Bengt Lindqvist i sitt svar att han "många gånger påpekat att det finns många alternativ". Ja, men det finns bara de alternativ som socialdemokraterna tillåter, och de är dessutom styrda av statsbidrag på så sätt att det är den kommunala heldagsomsorgen som priori-

teras. Sedan finns det andra typer av barnomsorg som får 0 kr. i statsbidrag. Styrningen är alltså inbyggd, och alternativen finns inte i realiteten.

Sedan säger Bengt Lindqvist att ni från regeringens sida har motsatt er att barnomsorgen "drivs av företag med vinstintresse". Men ni är väl inte så ense i regeringen – ni blir ju mer och mer oense ju längre tiden går. Det är allt fler som gör uttalanden om att enigheten nästan inte existerar. Det är egentligen bara Bengt Lindqvist som håller fast vid detta in i det sista.

Jag får återkomma senare till just detta om företag med vinstintresse, eftersom det är nonchalant att bara avfärda den frågan.

Anf. 20 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag måste säga att jag inte tycker att det här var något svar i sak. Svaret är ovanligt politiskt polemiskt och visar på en översittarattityd. Jag tror att Bengt Lindqvist är oerhört irriterad över att gång på gång behöva besvara dessa interpellationer. Det är tecken på en trötthet och en uppgivenhet och på att han egentligen inte tycker om att hålla på med det här jobbet längre.

Svaret är bara ett upprepanande av gamla klyschor. Det finns ingenting av dynamik, valfrihet, förnyelse, effektivitet, arbetsglädje eller mobilisering, inte en enda nyhet i sak för att klara upp det mål som riksdagen har beslutat om.

Bengt Lindqvist tar först i sitt svar upp planen för 1991. Folkpartiet har stött den, men vi har sagt att en förutsättning för att klara detta är att formerna för barnomsorgen blir mera flexibla. Det har inte blivit så.

Bengt Lindqvist har tagit på sig en övermäktig uppgift – han säger också att det var en stor uppgift. Detta beror bl.a. på att vi politiker skall vara producenter, distributörer och konsumentföreträdare i offentlig vård och omsorg, inte minst när det gäller barnomsorgen. Det politiska systemet blir därmed överlastat, och vi klarar inte av det. Då måste man tänka om och använda förnyelse och andra resurser.

Vidare säger Bengt Lindqvist att det har fötts så många barn och att det är därför som vi inte kan uppfylla målet. Det är just detta som karakteriserar planekonomier och totalplanering, dvs. att man inte kan förutse saker och att det är så oflexibelt. När har man någonsin hört talas om att det är varubrist i Sverige därför att reallöner och annat ökar? Det visar bara på problemen med att regeringen inte vill utnyttja olika former av alternativ.

Sedan berör Bengt Lindqvist Uppsalamodellen. Han säger att den som bekant inte har motsvarat förväntningarna. Det må vara hur som helst med det. Man kan tycka att det är en dålig lösning eller en bra lösning. Faktum är att det är regeringens politik som har drivit fram användandet av Uppsalamodellen. Många socialdemokrater runt om i landet säger: Egentligen gillar vi inte den här modellen, men den är vår enda möjlighet att hjälpligt klara situationen. Det är en effekt av en socialdemokratisk politik.

Sedan slår Bengt Lindqvist sig för bröstet och talar om att det finns olika alternativ. Det är förvisso inte socialdemokraternas förtjänst, efter de år av kamp de borgerliga partierna har ägnat åt att försöka åstadkomma åtminstone en liten förbättring.

Han envisas med att kalla det som han inte vill tillåta för företag med vinst-

intresse. Han menar då att han skall visa att det är något skumt vi borgerliga partier talar för. Tala med arbetare ute i företagen! De älskar vinsten, för den ger stabilitet i verksamheten.

Vad det i själva verket ofta handlar om just nu är att förskollärare själva vill bilda företag för att ta hand om verksamheten. De skall då utmålas som något slags människor som bara är intresserade av vinsten. De är intresserade av att ge barnen en god barnomsorg och att ställa upp på de förväntningar som föräldrarna har på den här verksamheten.

Jag såg häromdagen ett TV-program från Sovjetunionen. Det handlade om s.k. privata kooperativ. Det är egentligen privata företag. De människor som är rädda för förändringarna och perestrojkan var ursinniga på de här privata kooperativen, för de använde statens resurser för att berika sig själva. Det var precis den terminologi som de använde om privat företagsamhet i Sovjetunionen. Det är nästan skrattretande att höra socialdemokrater upprepa precis samma argument när det gäller olika enskilda alternativ inom barnomsorg, vård och utbildning, att det bara är ett sätt att roffa åt sig av statens gemensamma kaka. Det finns ingen människa som säger det om privata företag i Sverige i dag. När nu socialdemokraterna har tvingats ge upp socialismen och socialiseringen i sak av det privata näringslivet, håller man envetet fast vid detta när det gäller den offentliga sektorn.

Här finns inte heller ett ord om det behov av förnyelse som finns inom offentlig sektor, som gäller de daghem som även i fortsättningen kommer att finnas inom den offentliga sektorn. Bengt Lindqvist och jag har tidigare haft en debatt om daghemmet Arken i Lund. Den handlade just om en förnyelse inom kommunen. Det socialdemokratiska kommunalrådet går nu i spetsen för att avskaffa detta, bl.a. för att man vill att det skall vara Kommunalarbetareförbundets barnskötare som skall sköta verksamheten. Man accepterar inte att det bara är förskollärare som sköter driften. Det är också ett exempel på den korporativism som finns i den socialdemokratiska attityden.

Herr talman! Om det är någonting som är bra med det krispaket som regeringen har lagt fram, är det att man nu har åstadkommit ett krismedvetande hos svenska folket. Men regeringen, och framför allt Bengt Lindqvist, utnyttjar inte detta krismedvetande för att åstadkomma grundläggande förändringar och lösningar i sak. Barnomsorgen hör dit. I stället försvårar man utvecklingen genom att ge ökad semester och därmed minska arbetskraften. Barnomsorg i Sverige präglas av socialism, korporativism och konservatism.

Anf. 21 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Bengt Lindqvist säger att det under den här planeringsperioden har uppstått problem som man inte kunde förutse. Men "baby-boomen" är ett resultat av den politik som fördes på 70-talet, den politik som gick ut på att stimulera ett större barnafödande. Man lovade kvinnorna att de skulle kunna kombinera arbete och barn. Tror inte regeringen på sin egen politik, att de åtgärder man då undan för undan vidtog skulle ge resultat?

Man införde en förlängd föräldraförsäkring och trygghetslagar, för att inte småbarnsföräldrar skulle bli särbehandlade på arbetsmarknaden. Föräldrar fick möjlighet att arbeta sex timmar under barnets första sex år. Hur kan man sedan komma och säga att det är en överraskning att det har fötts fler

barn? Framför allt lovade man föräldrarna att de skulle kunna få barnomsorg.

Men när beslutet om full behovstäckning fattades 1985 valde regeringen att inte lagstifta, och därmed öppnade man för spekulationer. Spekulationer bedrevs ute i kommunerna: Kan man kanske få större stimulansbidrag? Är det nödvändigt att börja utbyggnaden nu eller kan vi avvakta? Man öppnade även för de borgerliga attackerna mot en likvärdig barnomsorg av god kvalitet. Man försatte sig i en situation där man steg för steg tvingades till eftergifter, eftergifter som betydde kvalitetsförsämringar.

Regeringen har även här målat in sig i ett hörn. Det känns deprimerande att stå och titta på utan att kunna göra så mycket. Det vi har gjort är att ge vårt fulla stöd till utbyggd föräldraförsäkring och till förbättringarna på arbetsmarknaden.

Men det jag vill fråga Bengt Lindqvist i dag är: Hur tänker regeringen göra nu, i den nya situationen? Hur tror Bengt Lindqvist att barnomsorgsmålet skall kunna klaras med de åtgärder som presenterades i går med lönestopp, med fredsplikt och med förbud mot kommunala skattehöjningar? Var skall pengarna tas?

Anf. 22 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag hör till de politiker som var med om att bygga upp föräldraförsäkringen, jag var med om att bestämma att vi skulle ha en kraftig utbyggnad av barnomsorgen. Jag gläds i dag åt att det verkligen har gått så. Jag märker också att Sveriges föräldrar, svenska barnfamiljer, är tacksamma för en sådan politik.

Det är en förtroendeförklaring så gott som någon att vi i dag har fått ett ökat barnafödande, något som inte var fallet under slutet av 70-talet och början av 80-talet, när vi hade en annan regim i Sverige. Då föll barnafödandet, i dag ökar det. Det vill jag gärna se som en förtroendeförklaring från Sveriges föräldrar och inte, som de tidigare talarna har försökt påstå, som att allting skulle vara ett elände.

Jag tror att det ökade barnafödandet är en effekt av socialpolitiken, en effekt av att vi på allt sätt söker att bygga ut barnomsorgen, även om det kan ha sina svårigheter när antalet barn ständigt ökar. Fler föräldrar inser också att det går bra att förena förvärvsarbete och god omsorg om barn.

Jag, som tidigare har arbetat inom den kommunala barnavården i många år innan jag kom in i riksdagen, hälsar verkligen med glädje att denna utveckling har skett. Jag tycker att de kvinnliga politiker som har varit uppe här och sagt att de tycker att Sveriges mödrar skulle kunna leva på 41 kr. om dagen efter skatt skall gå ut och tala med barnfamiljerna. De kommer att möta ett annat besked. Man vill kunna förena god omsorg om barn och förvärvsarbete. Man vill också ha ett rejält stöd från samhället i den situation man befinner sig i då man har blivit förälder. Det är det vi socialdemokrater arbetar för i dag.

Jag tycker att det som har hänt med barnafödandet det senaste året, med ett ökat antal kvinnor i förvärvsarbete, är ett tecken på att den politiken har varit riktig.

Anf. 23 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Först vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att dagens debattörer ändå inte har svartmålat läget på det extrema sätt som skedde i den allmänpolitiska debatten i går. Det är litet mer av vett och sans i de analyser som görs här och nu, tycker jag.

Jag vill också lämna ett viktigt meddelande.

Vi tycker från regeringens sida att barnomsorgsutbyggnaden är ett utomordentligt viktigt område. Vi skall klara det, och vi måste göra allt vad vi kan. När vi kommer till 1991, måste vi kunna säga oss: Vi gjorde vad vi kunde, och så här blev det. Och förhoppningsvis skall vi då kunna säga oss att vi klarade uppgiften.

Ett uttryck för det finner ni i den höjning av nivån på statsbidraget som infördes från januari månad i år – de 900 miljonerna. Det hade varit glädjande att kunna konstatera att de borgerliga partierna stödde den höjningen. Det gjorde de inte.

I budgetpropositionen aviserade vi att vi ville öka antalet utbildningsplatser med 270. Jag kan nu meddela att regeringen kommer att lägga fram förslag om att fördubbla denna ökning, så att det sammanlagt blir en ökning med 540 utbildningsplatser.

Samtidigt finner vi från regeringens sida att den nya situation som vi har nu, när vi är inne i slutspurten, ger oss anledning att tillsätta en aktionsgrupp, som får i uppdrag att i nära samarbete med kommunerna och Kommunförbundet analysera utvecklingen och förutsättningarna för att nå målet ute i kommunerna. Särskild uppmärksamhet skall gruppen ägna åt de kommuner som har problem, som vi skulle kunna kalla för problemkommuner.

Regeringen kommer dessutom att öppna för statsbidrag till personalkooperativa daghem – daghem som drivs av yrkesutbildad personal och som ägs av den personalen. Även om vi inte har någon övertro på att detta kan bidra starkt till att vi når målet, så finner vi att det är rimligt att öppna också den möjligheten. De undersökningar vi gjort har lett fram till att det är möjligt att driva barnomsorg med personalkooperativ utan att ge avkall på vår huvudlinje, nämligen att vi inte vill ha kommersiell barnomsorg. Detta klarar man med vissa regler för hur personalkooperativen skall drivas.

Om det finns förskollärare som vill bedriva verksamheten på det här sättet, och finner en uppgift i detta, så är det viktigt att den möjligheten också finns i fortsättningen. Jag får kanske erinra riksdagen om att jag flera gånger har sagt att kan vi bara finna en verkkningsfull avgränsning mot kommersiell barnomsorg, så är jag öppen för det. Nu har vi gjort en genomgång, och jag finner att detta är möjligt – och det kommer alltså ett förslag om det.

Jag vill också gärna ta upp frågan om uppgiftens storlek. Till grund för beslutet 1985 fanns en analys, som ingen av er då invände mot. Vi har alltså ett delat ansvar för de bedömningar vi då gjorde. Och de bedömningarna var grundade på den bästa tänkbara statistiska expertis som då fanns att tillgå, och jag tror att ingen då kunde förutse den utveckling som sedan skedde. Den utvecklingen är mycket glädjande på många sätt. Att barn föds i Sverige i ett antal som överträffar födelsetalen i nästan alla andra industriländer i dag är ju glädjande. Det är ett uttryck för förtroende – inte minst för familjepolitiken, naturligtvis. Det blir alltså 60 000 fler barn 1991 än vi trodde 1985.

Vi trodde att det skulle bli 40 000 fler, och det blir alltså 100 000 fler än det blev 1985. Det är alltså en väldig ökning som har skett och som ingen i det här landet förutsåg – inte ni heller i oppositionen.

En annan faktor är att vi har ambitionen att också ge barn som kommer från andra länder – invandrabarn – möjlighet att delta i barnomsorgen. Och ingen, inte heller ni i oppositionen, kunde förutse att vi år 1989 skulle ha 13 000 fler invandrabarn i förskoleåldrarna än vad vi trodde 1985. Det är självfallet också en uppgift för barnomsorgen att försöka klara detta.

Förvärvsfrekvensen bland mammor till små barn har ökat – och ökat snabbare än enligt den prognos vi gjorde upp. Vi är nu snart uppe i 90 %; förvärvsfrekvensen bland småbarnsmammor är mellan 89 och 90 %. Det var den siffra vi trodde att vi skulle nå 1991. Vi har nått den tidigare, och även det ökar trycket på barnomsorgen.

Jag skall nämna ytterligare en sak, nämligen att det under tiden har skett en kraftig attitydförändring hos föräldrarna. Det är många fler som begär plats i daghem i dag än det var tidigare. Det har skett – och sker ständigt – en omställning från familjedaghemspatser till daghemspatser. Det har naturligtvis också ökat trycket på kommunerna när det gäller att skaffa lokaler, pengar och personal för att ytterligare bygga ut daghemsverksamheten.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 24 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Berith Eriksson kallar alternativ för eftergifter. Men bakom vpk:s hela resonemang anar man bockfoten i den kommunistiska eller socialistiska versionen. Det är staten som ytterst skall bestämma hur människor skall uppfostra barn, hur man skall tycka, tro och tänka. Detta går igen också i Berith Erikssons inlägg.

Grethe Lundblad gläder sig åt att föräldraförsäkringen är utbyggd, och att barnomsorgen är utbyggd. Och hon understryker att barnfamiljerna är tack-samma. Det är i alla fall inte de som inte får barnomsorg, och alla de som inte får lov att starta alternativ – och inte kan därför att ekonomiska möjligheter inte föreligger.

Tanken är inte att Sveriges mödrar skall leva på 41 kr. om dagen. Läs på litet bättre, Grethe Lundblad! Man skall underlätta för föräldrar att förena förvärvsarbete med att ha barn. Det går inte i dag; många tvingas att arbeta heltid när klyftorna ökar och inkomsterna tryter.

Sedan vill jag vända mig till Bengt Lindqvist. När det gäller de här 9 miljonerna som Bengt Lindqvist talar om och som gick till barnomsorgen var det helt enkelt så, att man först drog in de pengarna. Då är det lätt att sedan vara generös och ge ut.

För övrigt är det ju bra att nu personalkooperativ får starta. Men det är bara en självklarhet. Vad vi bevittnar är att regeringen ändrar sig steg för steg i riktning mot de förslag som vi står för.

Ändå återstår olika alternativ och resurser. Regeringen vägrar att underlätta för småbarnsföräldrar att få mer tid för sina barn – åtminstone för de barn som är över ett och ett halvt år, och det är ju faktiskt ganska många.

Om föräldrarna arbetar på daghem kan de egna barnen ingå i barngruppen, men inte om en av föräldrarna arbetar som dagbarnvårdare.

Och regeringen säger absolut nej till enskilda daghem, med den diffusa motiveringen att det inte får finnas något vinstintresse. Det säger en regering som under hela 80-talet har låtit just vinstintresset fritt grassera, och som har skapat en förmögenhetsöverflyttning från medel- och låginkomsttagare till de redan rika! I dag är klyftorna i samhället svåra att dölja, även om det kanske ligger i regeringens intresse att göra det. Men varför är då vinstintresset ett så omöjligt medel att använda när det gäller barnomsorgen – ett vinstintresse som är hållet inom socialt acceptabla ramar?

Anf. 25 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Naturligtvis är det bra att Bengt Lindqvist i dag kan tänka sig att tillåta personalkooperativ. Men nog tycker jag att det verkar som en omvändelse under galgen – i går var det inte tal om någonting sådant, och inte heller tidigare i dag. Samtidigt säger Bengt Lindqvist att han inte tror på det här. Därför vill jag se hur förslaget utformas och vilka restriktioner som socialdemokraterna tänker lägga på det här – det kanske blir så mycket restriktioner att förslaget inte har en chans att bli vad det annars skulle kunna bli.

Så till talet om 41 kr. om dagen. Jag tror inte att socialdemokraterna kan göra sig trodda hos svenska folket när man använder sådana slitna uttryck. Här handlar det om att vi vill fördela allmänna medel till alla för att åstadkomma större rättvisa och för att man skall kunna välja. En familj med tre barn får i alla fall, om en väljer att stanna hemma, 45 000 per år enligt vårt förslag som det i dag ser ut, men vi vill bygga ut det. Man får alltså 45 000 kr. per år – det skall jämföras med 0 kr. som det är i dag – om man väljer att själv ta hand om sina barn. För den som i stället vill ta de 45 000 kr. i handen, skaffa sig den barnomsorg vederbörande vill ha och betala den med dessa pengar innebär det här en verklig möjlighet att åstadkomma en större rättvisa. Där blir också valmöjligheterna mycket större.

Sedan skulle jag faktiskt vilja fråga Bengt Lindqvist: Hur blir det egentligen med barnomsorg till alla? Förra gången vi diskuterade det här sade Bengt Lindqvist att de som får föräldrapenning kommer att stanna hemma. På det viset kunde Bengt Lindqvist trolla bort kön. Jag ser i tidningen att man har gjort en utredning här i Stockholm. Man säger där att Stockholm i dag erbjuder barnomsorg från ett års ålder bara på pappret – i verkligheten är det bara speciella som får förtur till den. Man funderar här på att höja intagningsåldern. Då finns det ju ingen möjlighet för den som har föräldrapenning att spara den – då får man ju ingen barnomsorg. Och hur skall det gå för dem som har bara grundbeloppet – 60 kr. per dag? Skall de tvingas att vara hemma i arton månader därför att de inte får någon barnomsorg? Det går inte ihop. Det skulle jag vilja ha svar på.

Till Grethe Lundblad vill jag bara säga att man inte med besvärjelser kan övertyga svenska folket om hur bra socialdemokraterna är – det måste nog litet mer till.

Anf. 26 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att Bengt Lindqvist skall upprepa påståendet om de 900 miljonerna – det är inte sant att vi har motsatt oss dem; vi röstade inte exakt på det sätt som regeringsförslaget förutsatte.

Det är gott och väl att man vill öka antalet utbildningsplatser – det välkomnar vi. Men än viktigare är ju att kunna behålla dem som redan finns i barnomsorgen och kanske också locka tillbaka dem som redan har lämnat den. Många har lämnat den på grund av bristen på initiativ, på grund av att egen professionalism och kreativitet inte tas tillvara och på grund av att det är så strikt och att det gäller så bestämda regler. Det är en attitydfråga, och det är det svårt att få socialdemokraterna att förstå. Än svårare är det att få socialdemokraterna att ställa upp på att ändra den attityden.

Nu skall det tillsättas en aktionsgrupp. Gud bevara oss för nya aktionsgrupper av olika slag! Låt nu i stället dem som vill ställa upp och jobba, som vill ta fram egna alternativ, göra det så att vi får mer barnomsorg! Det är lösningen på problemen.

Ni kan släpa dit den aktionsgruppen till daghemmet Arken i Lund; som jag återkommer till. Där har man två förskollärare på tjugo barn. Föräldrarna betalar 200 kr. i stället för 1 000 kr. i månaden, och ändå är den kommunala kostnaden för det daghemmet lägre än för de vanliga daghemmen. Säg åt socialdemokraterna i Lund att inte lägga ned det i stället för att skicka dit några aktionsgrupper som skall analysera problemen! Vi vet var problemen finns.

Det är gott och väl med statsbidrag till personalkooperativ – det välkomnar vi. Steg för steg tvingar vi fram förändringar. Men så återkom Bengt Lindqvist till att socialdemokraterna inte vill ha någon kommersiell barnomsorg. Jag förstår inte hur det stämmer överens med att vi i dag har läkare, tandläkare, enskilda vårdhem osv. som gör vinster på sin verksamhet. Varför kommer ni inte med ett förslag till riksdagen om att förbjuda deras verksamhet? Varför inför ni inte ett förbud mot att vara kommersiell på de sjukas bekostnad, osv? Det hänger inte ihop. Varför denna enorma låsning från socialdemokraternas sida?

Den låsningen står i bjärt kontrast till de förslag som ni nu lägger fram här i riksdagen om att inskränka grundlagsskyddade fri- och rättigheter, t.ex. strejkrätten. Men på det här området vill ni inte åstadkomma någon som helst förnyelse. Vad är det egentligen ni är rädda för?

Anf. 27 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Jag blev väldigt glad när jag hörde att man nu har beslutat fördubbla antalet utbildningsplatser. Det är någonting som vi har motionerat om i år.

Beslutet om en kommitté var också bra. Men jag vidhåller att det hade varit ännu bättre om man hade satt upp en ny planperiod och lagstiftat.

Jag kan också tänka mig att byråkratin ute i kommunerna gör att personal med ambitioner försöker att förverkliga dem genom att starta ett personalkooperativ. Men jag tror inte att det löser några problem. Det innebär ju att man tar personal från den befintliga barnomsorgen.

Ulla Tillander vill jag svara att barnen är hela samhällets angelägenhet –

de är allas vår angelägenhet. Vi tycker att finansieringen skall vara gemensam, att den skall ske genom skatter. Det tycker de borgerliga också, eftersom ni vill ha statsbidrag till alternativen.

Vi tycker även att vi skall ha en gemensam, övergripande målsättning, så att det blir samma kvalitet på barnomsorgen över hela landet – precis som vi i dag har när det gäller skolan. Men i genomförandedelen, på den enskilda barnstugan, skall personal och föräldrar utforma barnomsorgen, tycker vi.

Vi tycker också att vi skall ha gratis barnomsorg för alla barn, precis som vi i dag har gratis skola för alla barn.

De eftergifter som har gjorts och som jag pratade om är t.ex. påtvingade föräldrakooperativ. Det visar sig i undersökningar som görs att många föräldrar som i dag har sina barn i kooperativ hellre skulle vilja ha kommunal barnomsorg. Andra påtvingade alternativ är Uppsalamodellen och företagsdagem, där föräldern blir bunden till en viss arbetsplats. Den dag de behovsundersökningar som nu kontinuerligt görs visar att det är sådana alternativ som föräldrar frågar efter kan jag också diskutera dem. Men det finns i dag inget som visar att föräldrar frågar efter de alternativen.

Anf. 28 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Det talas om att det skulle vara en så enormt stor vinst för föräldrarna att få vårdnadsbidrag i stället för utbyggd föräldraförsäkring, men jag vill avvisa påståendet att det skulle bli på det sättet. Om vi skulle ersätta en utbyggnad av föräldraförsäkringen med vårdnadsbidrag, kommer faktiskt den ensamstående modern att få en ersättning som är lägre än socialbidragsnormen. Det är något som åtminstone inte jag kan medverka till. När det gäller barnomsorgen vill jag gärna säga att det inte går att bortförklara att den största andelen av föräldrarna i dag får del av den kommunala barnomsorgen. De som står i kö, de söker till helt övervägande del kommunal barnomsorg. Den föräldragrupp som bl.a. Ulla Tillander talar sig varm för är bara en liten del av föräldrarna till mycket små barn. Det är inte den stora föräldragruppen. Över huvud taget kan jag inte, när det gäller barnomsorgen, riktigt förstå det misstroende mot kommunala politiker som kommer till uttryck här. I övrigt har vi i riksdagen varit relativt överens om att ge de politikerna stort förtroende på olika politiska områden. Nog måste vi kunna lita på att de gör sitt yttersta för att bygga ut barnomsorgen.

Jag hälsar också med tillfredsställelse den uppmjukning som nu sker, därför att jag är säker på att den också kommer att innebära att vi kommer att få barnomsorg med utbildad och kunnig personal, vilket är oerhört viktigt.

Till slut vill jag också säga att det ökade barnafödandet inte kommit till stånd till följd av en besvärjelse från socialdemokratiskt håll. Det är säkert en helt naturlig följd av en framtidstro hos barnfamiljerna – något som man kunde konstatera saknades för ett decennium sedan.

Anf. 29 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Tillåt mig uttrycka min stora förvåning över den borgerliga reaktionen på det meddelande jag lämnade om att regeringen nu öppnar möjligheterna för statsbidrag till personalkooperativa daghem. Under i synnerhet det senaste året men egentligen under hela min tid som familjeminis-

ter har jag här i kammaren fått lyssna till uttalanden om vilka mirakler som skulle inträffa om vi bara öppnade möjligheter för personalkooperativ verksamhet. Därigenom skulle vi nå målet, sades det. Varför jublar inte de borgerliga företrädarna nu?

Vi har funnit att det är möjligt att göra detta; låt oss då göra det, så att vi får se vilket resultat det kan ge.

Jag kan vara överens med Daniel Tarschys som hade en helt annan uppfattning i den senaste debatten än vad Birgit Friggebo haft i dag. Han ansåg nämligen att föräldrakooperativ kan tillföra barnomsorgen marginella resurser som består i att personal som annars skulle ha lämnat verksamheten kan vara beredd att arbeta i personalkooperativ. Om det är på det sättet skall vi naturligtvis öppna möjligheter för det. Det här trodde jag skulle ha lett till något annat än litet glåmiga uttalanden om att "det här var väl en självklarhet" och "det här var väl bra" osv.

I den frågan vill jag också gärna säga att vi nu har för avsikt att öppna möjligheter för personalen. Vi skall inte ha några restriktioner för personalen. Den skall kunna arbeta i den här verksamheten – men just i formen av personalkooperativ! Oron på den punkten vill jag gärna stilla.

När det gäller arbetsgruppen är det på det sättet att vi inom socialdepartementet har ett behov av att få bättre kunskap om situationen ute i kommunerna. Tanken är att denna aktionsgrupp med kraft under kort tid skall arbeta sig igenom uppgiften att studera situationen ute i kommunerna – särskilt i de 10–20 % av kommunerna som bl.a. i fjol höst sade att de har svårigheter att klara, eller inte kommer att kunna klara, det uppställda målet.

Vi måste i konstruktiva former försöka finna de vägar som leder fram till målet.

Till Berith Eriksson vill jag säga att arbetsgruppen också skall pröva när en lagstiftning skulle kunna införas och även om det är det rätta sättet att trygga föräldrarnas rätt till barnomsorgsplats för sina barn. Lagstiftningsfrågan är alltså också något som arbetsgruppen skall ta ställning till.

Herr talman! Angående vårdnadsbidraget så trodde jag nästan inte mina öron när jag lyssnade till partiledardebatten i onsdags och meningsutbytet mellan Ingvar Carlsson och Bengt Westerberg. Då sade nämligen Bengt Westerberg till Ingvar Carlsson: "Vem vill stanna hemma för 41 kr. om dagen?" Jag har väldigt svårt att förstå vilken meningen med den gemensamma vårdnadsersättningen är om man helt saknar tilltro till att människor skulle reagera på avsett sätt. Det har ju varit en viktig diskussion mellan oss om 41 kr. om dagen – eller för den delen 82 kr. för två barn – skulle leda till att människor hade råd att stanna hemma.

Men nu får vi veta att folkpartiledaren inte alls tror att vi kommer att nå den avsedda effekten. Då undrar jag varför folkpartiet ytterligare en gång skrivit under det gemensamma, borgerliga kravet på vårdnadsersättning.

Andre vice talmannen anmälde att Berith Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 30 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag blir faktiskt mer och mer förvånad över Grethe Lundblads inlägg. Hon säger att det är en liten del av föräldrarna som står utanför

möjligheterna att få barnomsorg för sina barn. Men det är faktiskt närmare 40 % – dessutom tillhör de ofta LO-kollektivet, det är människor som börjar sina arbeten tidigt på morgonen och slutar sent på eftermiddagen.

Bengt Lindqvist är förvånad över att vi inte jublar över förslaget om statsbidrag till personaldriven barnomsorg. Bengt Lindqvist sade också i svaret i dag att det är glädjande att vi i centern har insett att barn och föräldrar behöver en väl utbyggd barnomsorg. Ja, det var ju därför vi var med om att fördubbla antalet barnomsorgsplatser åren 1976–1982.

Centern har alltid arbetat för en väl utbyggd barnomsorg – också i praktiken just genom att stödja olika alternativ. Men vi har verkligen haft anledning att fråga oss om den socialdemokratiska regeringen och Bengt Lindqvist helhjärtat har velat arbeta för full behovstäckning. Detta har vi undrat med tanke socialdemokraternas negativa inställning till alternativa lösningar och med tanke på den situation som vi nu befinner oss i och som kännetecknas av brister i barnomsorgen beträffande både platser och personal. Det räcker ju inte med att utöka antalet platser. Man måste också se till att det blir attraktivt att arbeta inom vård och omsorg.

Om regeringen inte hade varit så negativ utan tidigare följt våra förslag, så skulle situationen nu ha varit betydligt bättre.

Nej, man stannar säkert inte hemma om man får en ersättning på 41 kr. om dagen, men den som har tre barn får faktiskt 45 000 kr. om året om han stannar hemma – det är betydligt mer än vad socialdemokraterna föreslår. Jag avser tiden efter det att den utbyggda föräldraförsäkringen genomförs. Vi skall inte se det ena som ett alternativ till det andra. Vi bygger på med vårdnadsbidrag – det behövs, det är nödvändigt!

År efter år har regeringen också sagt nej till föräldravård daghem och barnomsorg med ideell inriktning. Nu har regeringen ändrat sig på den punkten och gjort stor affär av detta. Det är lätt att förstå. Nu gör den också stor affär av att statsbidrag skall utgå till personaldrivna daghem. Det är också lätt att förstå.

Med tanke på hur mycket den socialdemokratiska regeringen genom åren sagt nej till och sablat ned måste behovet att säga ja till något vara stort. Men det är ett framtingat ja. Nu finns det, Bengt Lindqvist, möjlighet att ta ytterligare resurser i anspråk genom att säga ja till ökad valfrihet inom barnomsorgen.

Lyssna på människorna! Säg ja till människors efterfrågan och behov i stället för till förlegade doktriner! Säg ja till vårdnadsbidrag som äntligen skulle ge föräldrar rätten att själva få bestämma hur de vill ordna barnomsorgen! Vårdnadsbidraget ger också bättre möjligheter till detta.

Anf. 31 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Det är självklart att vi inte jublar nu, eftersom vi ju inte vet hur det förslag som Bengt Lindqvist talade om ser ut och just eftersom Bengt Lindqvist då han presenterade förslaget om statsbidrag till föräldrakooperativ inte alls lät entusiastisk. Som jag sade tidigare var detta en omvändelse under galgen.

Samtidigt som Bengt Lindqvist sade att detta nu skulle komma till stånd sade han också att han inte trodde att förslaget skulle innebära att det tillkom

några ytterligare platser inom barnomsorgen. Vi får vänta litet grand och se hur det hela kommer att utformas.

Jag fick inget svar på den fråga som jag hade. När föräldraförsäkringen är fullt utbyggd, kommer då föräldrar som vill spara en del av ledigheten till längre fram att få plats i barnomsorgen, eller kommer de – om de är deltidsarbetande eller låginkomsttagare – att tvingas stanna hemma för dessa 60 kr. per dag därför att de inte får någon plats i barnomsorgen? Det är faktiskt en ganska viktig fråga.

Någon frågade i debatten om vi borgerliga kände misstroende mot kommunalpolitiker. Ja, det är klart att man måste misstro politiker som vill bestämma beträffande alla detaljer i en familjs göranden och låtanden. Från vårt håll vill vi ju att familjen skall få större möjligheter att välja och besluta.

Vi tror ändå att den kommunala barnomsorgen kommer att vara bestående. Men vad vi har krävt hela tiden är att det skall finnas fler alternativ, eftersom familjer är så olika. Vi vill inte byta ut det ena mot det andra, men vi vill att människor skall kunna välja och inte enbart luta sig mot politikerbeslut.

Anf. 32 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Bara några reflexioner så här i slutet av debatten.

För det första skulle jag gärna vilja ha svar av Ulla Tillander – även om jag nu inte kan få det i debatten – på frågan om vilka alternativ i barnomsorgen som de borgerliga regeringarna införde under sin period, åren 1976–1982.

För det andra vill jag gärna sammanfatta vår kritik mot vårdnadsbidraget. Jag har gjort det många gånger förut, men det är angeläget att föra fram detta igen.

Förslaget om vårdnadsbidrag är olyckligt dels därför att det ger mycket litet pengar till de människor det gäller, dvs. föräldrar till små barn, dels därför att finansieringsformen innebär ett rent dråpslag mot barnomsorgen. Man skulle ta 4–4,5 miljarder från statsbidraget till barnomsorgen för att klara detta. Därmed står det helt klart att utbyggnads målet är borta – med en sådan avtappning av resurser skulle kommunerna aldrig klara den utbyggnad som de ändå gör sitt allra bästa för att klara.

Jag tycker vidare att vi nu skall samla oss kring uppgiften att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning och koncentrera oss på att göra den kraftanstängningen ute i kommunerna. Vi tror att den arbetsgrupp som nu tillsätts skall kunna ge oss sådan information att vi både ute i kommunerna och från statens sida kan skapa den politik som är nödvändig för att nå detta för barnfamiljerna så viktiga mål.

Detta är en viktig socialpolitisk fråga. Den har aktualiserat hela frågan om vilken hållning vi skall ha till våra barn och till socialpolitiska åtaganden. För mig är det uppenbart att våra barn är ett samhällsåtagande. Det är vi gemensamt som genom demokratiskt kontrollerad verksamhet skall utforma verksamheten för våra barn. Det måste vara grundstommen också i den barnomsorg som vi nu skall bygga ut till full behovstäckning.

son anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1989/90:KU15 Justitiekanslersämbetet

Finansutskottets betänkande
1989/90:FiU13 Sammanställning av tilläggsbudget I för budgetåret 1989/90

Skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU21 Införande av nya mervärdeskatte regler för förskottsinsbetalningar

Justitieutskottets betänkanden
1989/90:JuU2 Trafiknykterhetsbrotten m.m.
1989/90:JuU16 Vissa brott m.m.

Jordbruksutskottets betänkande
1989/90:JoU11 Naturvård

Motionerna
med anledning av prop. 1989/90:66 om särskilda regionalpolitiska insatser i
Blekinge län m.m.
1989/90:A8 av Sonja Rembo m.fl. (m)
1989/90:A9 av Bertil Måbrink m.fl. (vpk)
1989/90:A10 av Sven-Olof Petersson (c)
1989/90:A11 av Elver Jonsson m.fl. (fp)
1989/90:A12 av Sven-Olof Petersson m.fl. (c)
1989/90:A13 av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

9 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 8 februari

1989/90:130 av *Hadar Cars* (fp) till industriministern om svensk underleverantörsindustri:

Framtiden för svensk underleverantörsindustri är oviss och rymmer många riskmoment. Trots att köparföretagen, dvs. de stora, exportinriktade

svenska industrierna, arbetar med fullt kapacitetsutnyttjande minskar antalet beställningar hos deras svenska underleverantörer. Det tyder på att leverantörerna har svårt att hänga med i den allt hårdare konkurrensen.

Det finns flera skäl till detta. Ett är den låga produktivitetstillväxten och den snabba kostnadsutvecklingen i Sverige – faktorer som urgröper konkurrenskraften särskilt mycket för de företag som har hela eller huvuddelen av sin tillverkning förlagd inom landet. Till detta kommer bristande tekniska resurser för såväl produktutveckling som kvalitetssäkrande processer. Fullgod kapacitet i dessa avseenden begärs av de internationellt verkande köpföretagen. Dessa ställer allt högre krav på leverantörernas medverkan i produktutvecklingsprocessen, på 0-felskvalitet och på närhet till produktionsorterna.

En ytterligare faktor som kan läggas till de ovanstående är den snabba internationaliseringen av svensk verkstadsindustri. Utlandsinvesteringarna har ökat rejält och i särskilt hög grad inriktats på den Europeiska gemenskapen. EG-marknadens storlek och tillväxten på marknaden har motiverat detta. Därtill har också bidragit att näringslivet känt osäkerhet om Sveriges vilja och möjligheter att vinna en sådan anknytning till EG att svensktillverkade produkter skulle undgå att diskrimineras såväl inom EG som på de utanförstående marknader med vilka EG tecknar handels- och samarbetsavtal.

De svenska storföretagens internationalisering gagnar underleverantörer i investeringsländerna men missgynnar i motsvarande grad de svenska underleverantörerna. De förluster de lider kompenseras inte heller av beställningar från utländska företag, eftersom dessa endast i obetydlig utsträckning har valt att investera i Sverige.

Till detta kommer att de svenska underleverantörerna vid en internationell jämförelse är små och ostrukturerade och har otillräcklig kunskap om de förändrade krav och förutsättningar som den hårdnande europeiska och internationella konkurrensen medför. Det senare har i hög grad sin förklaring i att Sverige valt att stå utanför EG.

Av företag med fler än fem anställda finns det i dag i Sverige ca 4 000 som kategoriseras som underleverantörer. De kan uppdelas på olika branscher och som exempel på en sådan bransch kan nämnas tillverkarna av fordonskomponenter. Dessa har Svenska fordonskomponentgruppen (SFKG) som intresseorganisation och till denna är i dag 120 företag anslutna.

De svenska fordonstillverkarna köper årligen produktionsmateriel för totalt ca 40 miljarder kronor. Av dessa svarar de svenska underleverantörerna för ca 15 miljarder kronor. Härtill kommer en viss export.

Antalet anställda inom SFKG-gruppen är omkring 28 000 personer. Direkt eller indirekt beräknas branschen ge arbetstillfällen för ca 50 000 personer. Flertalet av dessa är för sin utkomst praktiskt taget helt beroende av den svenska fordonsindustrins beställningar.

Bilden varierar självfallet mellan olika grupper av svenska underleverantörer, men i väsentlig grad står de inför samma problem och inför samma krav på nytänkande och omställning till ändrade marknadsförutsättningar.

Inom EG har redan åtskilligt gjorts för att underlätta omstruktureringen och skapa livskraftiga underleverantörer. Sverige och svenska företag har

hittills endast haft starkt begränsade möjligheter att medverka i och dra nytta av de olika EG-programmen för underleverantörer och andra mindre och medelstora företag.

För att kunna säkra en konkurrenskraftig svensk underleverantörsindustri i framtiden måste en total omstrukturering genomföras. Målet måste vara att skapa slagkraftiga enheter med erforderlig kapitalbas och uthållighet och därmed också förutsättningar att i hård konkurrens fungera som underleverantörer på en internationell marknad. Genomförs inte en dylik omvandling riskeras upp emot 20 000 arbetstillfällen enbart bland leverantörerna till fordonsindustrin.

I den industriella omvandling som skall eftersträvas måste kundens krav och behov sättas i centrum.

Förändringsarbetet har stort nationellt intresse. Omstruktureringen av företagsstrukturen hos svenska underleverantörer måste betraktas som en av svensk industris största utmaningar under 90-talet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Hur bedömer regeringen i dag läget för svenska underleverantörer?

Vilka åtgärder – om några – avser regeringen vidta för att underlätta en nödvändig omstrukturering av den svenska underleverantörsindustrin?

10 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 februari

1989/90:417 av *Roy Ottosson* (mp) till kommunikationsministern om miljöskadliga utsläpp från luftfarten:

Koncessionsnämnden har nyligen givit tillstånd till ökade utsläpp av koldioxid från Landvetters flygplats, detta trots att riksdagen har beslutat att koldioxidutsläppen inte skall tillåtas öka och att naturvårdsverket därför i det aktuella fallet har sagt nej till ökade utsläpp. I sammanhanget bör nämnas att snabbtågstrafiken under året kommer att påbörjas mellan Göteborg och Stockholm och att det därmed kommer att finnas ett fullgott trafikalternativ till hands, ett alternativ som inte ger upphov till ytterligare koldioxidutsläpp. Därtill anges det klart i det trafikpolitiska beslutet från 1988 att trafikslagen skall samordnas bl.a. i syfte att minska miljöpåverkan och för att uppnå de miljöpolitiska målen.

Med anledning av detta vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

Anser regeringen att de miljöpolitiska målen skall tillämpas även för luftfarten?

Anser regeringen att en fortsatt kraftig ökning av luftfarten är förenlig med vallöftet att minska miljöskadliga utsläpp under naturens egna toleransgränser?

1989/90:418 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om naturskyddad skog:

Regeringen gav i höstas klartecken till att 16 000 ha urskogsmark i norra Sverige inköps av naturvårdsverket för att skyddas som naturreservat. Det betyder att arealen naturskyddad skog ökar med drygt 5 %. Därmed är ca 1,4 % av landets skogsareal naturskyddad. Huvuddelen av detta ligger i den fjällnära regionen. I resten av landet är andelen skyddad skog mycket låg. I Västernorrland blir den skyddade arealen bara 0,5 %, och det trots att flera av de nya reservaten ligger där! Andelen skyddad skog utanför den fjällnära regionen är ännu långt ifrån det enprocentsmål som en majoritet av de politiska partierna lovade i valrörelsen 1988.

Ändå har naturvårdsverkets företrädare uttalat i pressen att man nu har köpt in den urskog som behöver skyddas i Norrland! Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till miljöministern:

Har regeringen gett upp vallöftet att minst 1 % av den produktiva skogsarealen nedanför de fjällnära områdena skall skyddas?

1989/90:419 av *Roy Ottosson* (mp) till jordbruksministern om satsning på jord- och skogsbruk i Norrland, m.m.:

Landsbygdsutvecklingen har under senare år tett sig alltmer jippobetonad – åtminstone vad gäller de norra delarna av landet. I stället för att satsa på produktion på miljövänligt och resurssnålt sätt i jord- och skogsbruk, gärna i kombination och med fördel i liten skala, så har allehanda långsökta turistifieringar och binärningar lyfts fram.

Pessimismen bland småbrukare i norr har följaktligen blivit alltmer utbredd. Risken är numera också uppenbar att livsmedelspolitikens utformning kan komma att ytterligare missgynna Norrlandsbruket.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Avser regeringen stärka förutsättningarna för produktion i bl.a. småskaligt jord- och skogsbruk och småskalig livsmedelsförädling i Norrland?

1989/90:420 av *Roy Ottosson* (mp) till jordbruksministern om laxfisket längs Norrlandskusten:

En rad regleringar som infördes i Västernorrlands länsstadga 1979 medförde ett minskat fiske på lax. Norrlandsfisket svarar nu endast för 15 % av den totala laxfångsten i hela Östersjöbäcken mot tidigare 25 %.

Nu föreslås från statligt håll ytterligare inskränkningar som skulle medföra att ytterligare cirka en tredjedel av laxfisket försvinner för Norrlandsfiskarna. Samtidigt ökar fisket på lax i egentliga Östersjön, och det är naturligtvis i hög grad lax som har satts ut i Norrlandsälvarna eller som naturligt har förökats sig där.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Anser regeringen att det är rimligt att ytterligare försäkra för Norrlands-

fisket, samtidigt som fisket ökar i egentliga Östersjön? Om inte, vad avser regeringen göra för att förbättra förhållandena för Norrlandsfisket?

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

1989/90:421 av *Roy Ottosson* (mp) till jordbruksministern om fritidshusområden i närheten av ladugårdar:

I dag finns en av naturvårdsverket rekommenderad skyddszon kring ladugård på 500 meter. Innanför denna skyddszon skall inte bostadshus, fritidsbebyggelse m.m. tillåtas med hänsyn till lukten från stallgödseln. Att detta är viktigt illustreras av fall där bönder tvingas upphöra med djurhållning på grund av omkringboendes klagomål på lukten. Likväl har företrädare för lantbruksnämnder hävdad att det räcker med 200 meters gräns. Kontroverser har uppkommit när kommunledningen m. fl. försöker genomdriva byggnation av fritidshusområde innanför 500-metersgränsen från ladugården – oaktat att jordbruket är livskraftigt och en viktig näring för bygdens överlevnad.

Med anledning av detta vill jag ställa följande frågor till jordbruksministern:

Anser regeringen att det är lämpligt att anlägga fritidshusområden så nära ladugårdar att jordbruksföretagens möjligheter att fortleva och utvecklas helt eller delvis förstörs? Om inte, vad avser regeringen göra för att hindra att så sker?

1989/90:422 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om inköpen av naturskog för naturvård

I höstas godkände regeringen inköp av naturskogar till ett sammanlagt belopp av 142 milj. kr. I årets budgetförslag finns endast 100 milj. kr. för ändamålet. Därmed har de påbörjade inköpen av naturskog till blivande naturreservat till stor del stoppats. Redan ingångna avtal blir svåra eller omöjliga att uppfylla.

Med anledning av detta vill jag ställa följande frågor till miljöministern:

Anser regeringen sig ha godkänt inköp av naturskog till naturvårdsändamål till ett belopp av 142 milj.kr. för kommande budgetår?

Anser regeringen att ytterligare medel skall tillskjutas i tilläggsbudgeten till köp av naturskog och, i så fall, hur mycket?

1989/90:423 av *Karin Starrin* (c) till miljöministern om naturvårdsverket:

Naturvårdsverket är det statliga verk som har ansvar för frågor kring naturvård och miljövård. Kravet på att allt miljöarbete måste hållas samman framställs som alltmer berättigat.

Naturvårdsverket har under en längre tid kritiserats för att sköta uppgifterna dåligt. Verket har bl.a. försummat sin plikt att jaga miljöfarliga industrier. Verket har möjlighet att kräva nya förhandlingar för att ställa strängare krav på industrierna. Denna möjlighet har sällan utnyttjats.

Naturvårdsverket har i dag en inriktning och en organisation som är förlegad. De nya uppgifterna som naturvårdsverket nu ständigt får måste man på ett mer effektivt sätt gripa tag i. En klarare arbetsfördelning mellan verket och länsstyrelsen måste göras.

Enligt statskontorets utredning av verket borde verket bantas och bli effektivare. Centern har också föreslagit att en parlamentarisk utredning skall se över verket, både vad gäller uppgifter och organisation.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att effektivisera naturvårdsverkets arbete?

1989/90:424 av *Stina Gustavsson* (c) till kommunikationsministern om det nya teoretiska körkortsprovet:

Det nya körkortsprovet har väckt uppmärksamhet sedan det introducerades. Kuggningsfrekvensen är uppseendeväckande hög. Detta synes inte bero på att körkortsleverna förberett sig dåligt inför provet. I stället är det provet som innehåller oklara frågor. De upprepade prov eleverna tvingas till gör körkortet onödigt dyrt. Mot bakgrund härav vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Kommer statsrådet att ta något initiativ för att undanröja de påtalade olägenheterna med det nya teoretiska körkortsprovet?

1989/90:425 av *Krister Skånberg* (mp) till industriministern om en effektivare energianvändning:

Effektivare energianvändning gör det lättare att trygga Sveriges energiförsörjning och undvika dyra och osäkra investeringar i nya kraftanläggningar som medför negativ påverkan på miljön och förbrukar ändliga resurser. I många fall kan investeringar i effektivare energianvändning vara det mest lönsamma sättet att trygga energibehovet i en given valsituation. Detta gäller även elenergi.

Vilka åtgärder planerar statsrådet för att främja effektivare energianvändning inom olika samhällssektorer, speciellt på elsidan?

11 § Kammaren åtskildes kl. 11.14.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1989/90:64
9 februari 1990

Fredagen den 9 februari

1 § Avsägelse	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Debatt om motionstid vid hänvisning av proposition 1989/90:94 till utskott	1
Lars Tobisson (m)	
Gunnar Björk (c)	
Jan Bergqvist (s)	
Talmannen	
4 § Beslut om förkortad motionstid för proposition 1989/90:95	4
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
6 § Svar på interpellationerna 1989/90:75 och 120 om alkoholpoliti- ken	5
Statsrådet Bengt Lindqvist	
Elver Jonsson (fp)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Karin Israelsson (c)	
Göran Magnusson (s)	
Jan-Erik Wikström (fp)	
Bo Holmberg (s)	
7 § Svar på interpellation 1989/90:105 om barnomsorgen	16
Statsrådet Bengt Lindqvist	
Ulla Tillander (c)	
Ingrid Hemmingsson (m)	
Birgit Friggebo (fp)	
Berith Eriksson (vpk)	
Grethe Lundblad (s)	
8 § Bordläggning	31
9 § Meddelande om interpellation 1989/90:130 av Hadar Cars (fp) om svensk underleverantörsin- dustri	31
10 § Meddelande om frågor 1989/90:417 av Roy Ottosson (mp) om miljöskadliga utsläpp från luftfarten	33
1989/90:418 av Roy Ottosson (mp) om naturskyddad skog . . .	34
1989/90:419 av Roy Ottosson (mp) om satsning på jord- och skogsbruk i Norrland, m.m.	34
1989/90:420 av Roy Ottosson (mp) om laxfisket längs Norr- landskusten	34

1989/90:421 av Roy Ottosson (mp) om fritidshusområden i närheten av ladugårdar	35
1989/90:422 av Roy Ottosson (mp) om inköpen av naturskog för naturvård	35
1989/90:423 av Karin Starrin (c) om naturvårdsverket	35
1989/90:424 av Stina Gustavsson (c) om det nya teoretiska körkortsprovet	36
1989/90:425 av Krister Skånberg (mp) om en effektivare energianvändning	36